

beschikking

Datum	2 november 2009
Nummer	WSV/2009-906
Onderwerp	Besluit inzake aanvraag Wbr-vergunning offshore windturbinepark 'Rijnveld Oost'

1) PROCEDUREVERLOOP AANVRAAG 'RIJNVELD OOST'

Bij brief van 10 september 2007 is door E-Connection Offshore B.V., verder te noemen de aanvrager, een aanvraag ingediend voor een vergunning krachtens de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (hierna: 'Wbr') voor het oprichten en in stand houden van een windturbinepark genaamd 'Offshore Windturbinepark Rijnveld Oost'. Bij brief van 12 juni 2009 is de aanvraag op naam gesteld van Rijnveld Oost B.V. i.o., verder te noemen de aanvrager. Het park ligt in blok 'P15' (conform blokindeling Mijnbouwwet), zoals nader aangegeven in paragraaf 1.2 van het MER.

Op het voorbereiden van de beslissing op de aanvraag is de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) van toepassing. Dit volgt uit artikel 4 lid 2 van de 'Beleidsregels inzake toepassing Wet beheer rijkswaterstaatswerken op installaties in de exclusieve economische zone' (hierna: 'Beleidsregels').

De wijze waarop vergunningaanvragen worden behandeld, is nader beschreven in de procedurebeschrijving 'Behandeling vergunningaanvragen Wet beheer rijkswaterstaatswerken voor windenergie offshore' (versie februari 2006).

Omdat de oprichting van installaties in de exclusieve economische zone (hierna: EEZ) belangrijke nadelige gevolgen kan hebben voor het milieu, is ingevolge artikel 7.1 lid 1 van de Wet milieubeheer (Wm) op basis van onderdeel C activiteit 5.1 Besluit milieueffectrapportage 1994 een milieueffectrapport (hierna: 'MER') bij een aanvraag voor een installatie in de EEZ verplicht. Hierbij dienen de relevante bepalingen van Hoofdstuk 7 Wm te zijn toegepast, en de procedure omschreven in Afdeling 13.2 Wm te zijn gevolgd. Het MER is bij de vergunningaanvraag gevoegd.

Bij brieven van 14 december 2007, 19 maart 2008 en 20 juni 2008 zijn aanvullingen op de oorspronkelijke aanvraag ingediend. Een overzicht van de ontvangen documentatie ten aanzien van de vergunningaanvraag is opgenomen in bijlage 1 van dit besluit.

Op 1 augustus 2008 (ref. AMU/1547) is de vergunningaanvraag als volledig beoordeeld en heeft het bevoegd gezag aangegeven de aanvraag verder in behandeling te nemen.

Het MER is beoordeeld aan de hand van het bepaalde in hoofdstuk 7 van de Wm en de richtlijnen voor de milieueffectrapportage zoals die door het bevoegd gezag voor deze aanvraag zijn afgegeven op 24 april 2006 (ref. AMU/978). Het MER als

1558-63

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

onderdeel van de Wbr-aanvraag, heeft van 15 augustus 2008 tot en met 25 september 2008 ter inzage gelegen. Van de terinzagelegging is kennis gegeven door plaatsing in de Staatscourant van 14 augustus 2008, nr. 156, blz. 20. De ontvangen inspraakreacties en de reactie van het bevoegd gezag daarop zijn opgenomen in bijlage 2. De aanvrager heeft bij brief van 2 april 2009 een reactie gegeven op de inspraak.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

De vergunningaanvraag en het daarbij behorende MER is voor advies voorgelegd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: 'de Commissie') en aan de wettelijk adviseurs.

Op 27 november 2008 heeft het bevoegd gezag aanvullingen op het MER van de aanvrager ontvangen op het verzoek van de Commissie. Dit naar aanleiding van opmerkingen van de Commissie inzake nadere gegevens betreffende de toetsing aan het natuurbeschermingsbeleid.

Op 22 december 2008 heeft de Commissie een toetsingsadvies afgegeven.

Tevens heeft de Commissie eerder geadviseerd een passende beoordeling voor de inschatting van de effecten van een windturbinepark op de Natura 2000 gebieden te laten uitvoeren voor de vergunningverlening van windturbineparken in de Noordzee. In een overleg op 8 juli 2008 tussen het bevoegd gezag en de windenergiesector is kenbaar gemaakt dat een passende beoordeling noodzakelijk is en onderdeel moet uitmaken van de Wbr-vergunningaanvraag.

Op 12 januari 2009 heeft het bevoegd gezag als aanvulling op de aanvraag de passende beoordeling als onderdeel van het MER ontvangen.

Op 23 juni 2009 is het aanvullende toetsingsadvies over de passende beoordeling en de aanvulling daarop van de Commissie ontvangen (rapport nr. 1558-60).

Het ontwerpbesluit is genomen op 26 juni 2009 en is per brief (ref. WSV/160) aan Rijnveld Oost B.V. i.o. aangeboden. Het ontwerpbesluit heeft van 1 juli 2009 tot en met 11 augustus 2009 ter inzage gelegen. Van de terinzagelegging is kennis gegeven door plaatsing in de Staatscourant van 30 juni 2009, nr. 118. De ontvangen zienswijzen en de reactie daarop zijn opgenomen in bijlage B bij dit besluit.

2) TOETSINGSKADER

Wet beheer rijkswaterstaatswerken

Op grond van het bepaalde in artikel 2 Wbr is het verboden om zonder vergunning gebruik te maken van een waterstaatswerk door, anders dan waartoe het is bestemd, daarin, daarop, daaronder of daarover werken te maken of te behouden. Ingevolge artikel 1 lid 1 juncto artikel 1 lid 2 Wbr wordt onder 'waterstaatswerken' onder meer verstaan de bij het Rijk in beheer zijnde wateren, waaronder begrepen de territoriale zee en de EEZ. De onderhavige locatie bevindt zich in de EEZ van de Noordzee en is derhalve op grond van artikel 1 lid 2 Wbr een waterstaatswerk. Het oprichten en behouden van het aangevraagde werk is daarmee vergunningplichtig op grond van de Wbr.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Het toetsingskader van een aanvraag om een Wbr-vergunning is neergelegd in artikel 3 Wbr. Het eerste lid van dit artikel bepaalt dat de vergunning geweigerd kan worden ter bescherming van waterstaatswerken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik van die werken. Bij het beoordelen van een vergunningaanvraag in het kader van de Wbr voor windturbineparken op een locatie binnen de EEZ moet rekening worden gehouden met de effecten van het desbetreffende windturbinepark. In artikel 3 Wbr is bepaald:

- '1. Weigering, wijziging of intrekking van een vergunning, alsmede toepassing van de artikelen 2, tweede lid en 6 kan slechts geschieden ter bescherming van waterstaatswerken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik van die werken, met inbegrip van het belang van verruiming of wijziging anderszins van die werken.*
- 2. De in het eerste lid bedoelde besluiten kunnen mede strekken ter bescherming van aan de waterstaatswerken verbonden belangen van andere dan waterstaatkundige aard, doch enkel voor zover daarin niet is voorzien door bij of krachtens een andere wet gestelde bepalingen.'*

De vergunningaanvraag is voorts getoetst aan de 'Nadere specificatie van de vereisten voor een Wbr vergunningaanvraag voor een offshore windturbinepark'.

Beleid

Op 21 december 2004, Staatscourant nr. 252, zijn de 'Beleidsregels inzake toepassing Wet beheer rijkswaterstaatswerken op installaties in de exclusieve economische zone' vastgesteld. In de Beleidsregels is het toetsingskader van de Wbr nader uitgewerkt. De Beleidsregels betreffen de toepassing van de artikelen 2, 3 en 6 van de Wbr op installaties in de EEZ. Artikel 5 van de Beleidsregels geeft hierover het volgende aan:

- 'Bij de voorbereiding en de vaststelling van een beschikking inzake het verlenen, weigeren, wijzigen of intrekken van een vergunning wordt rekening gehouden met:*
- a. het behouden van mogelijkheden voor een doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee door anderen dan de vergunninghouder,*
 - b. de op de Noordzee betrekking hebbende onderdelen van de Nota Ruimte waarvoor het regeringsstandpunt op 27 april 2004 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer is toegezonden (Kamerstukken II 2003/04, 29 435, nrs. 1-2), en*
 - c. andere op de Noordzee betrekking hebbende plannen en gebiedsaanwijzingen op grond van de Wet op de waterhuishouding, de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Wet milieubeheer.'*

Ad a. Veilig en doelmatig gebruik van de Noordzee

In de toelichting bij de Beleidsregels wordt artikel 5 sub a als volgt toegelicht:

'De verzekering van een veilig en doelmatig gebruik van waterstaatswerken speelt in het kader van de Wbr een centrale rol bij de toetsing van vergunningaanvragen; dit komt tot uiting in artikel 5 van de beleidsregels, dat betrekking heeft op de toetsing van aanvragen. Daarbij gaat het om rechtmatig gebruik van de Noordzee door derden, zoals dat is geregeld in artikel 58 van het VN Zeerechtverdrag.

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

In dat artikel ligt besloten dat de kuststaat bij de uitoefening van zijn rechtsmacht in de EEZ ten aanzien van installaties en dergelijke rekening moet houden met de voor alle staten in die zone geldende rechten van scheepvaart, overvlucht, het leggen van onderzeese kabel- en buisleidingen en ander rechtmatig gebruik van de zee.

Het beleid op dit punt houdt met name een locatiebeleid in, waarbij rekening wordt gehouden met het ruimtebeslag van de installatie, met inbegrip van de veiligheidszone die rondom de installatie moet worden ingesteld (zie artikel 8 van de Beleidsregels), in relatie tot benodigde ruimte voor ander gebruik van de Noordzee.'

Scheepvaartveiligheid

De verzekering van een veilig en doelmatig gebruik van waterstaatswerken speelt in het kader van de Wbr een centrale rol bij toetsing van vergunningaanvragen (artikel 3 Wbr). In de Beleidsregels is het toetsingskader ten aanzien van installaties in de EEZ nader uitgewerkt. In de Beleidsregels komt tot uitdrukking dat bij de beoordeling van vergunningaanvragen rekening dient te worden gehouden met de op de Noordzee betrekking hebbende onderdelen van de Nota Ruimte (Integraal Beheerplan Noordzee 2015, hierna: IBN). Ten aanzien van de Noordzee is in de Nota Ruimte opgenomen dat het beleid van de Nederlandse overheid er op is gericht om de scheepvaartveiligheid op de Noordzee op hetzelfde niveau te handhaven en waar mogelijk (permanent) te verbeteren (IBN p. 27). Dit beleid is tevens verwoord in de Beleidsbrief Zeevaart 'Verantwoord varen en een vitale vloot' (4 april 2008). Op basis van dit wettelijke en beleidskader houdt het bevoegd gezag bij de besluitvorming omtrent de vergunningen uitdrukkelijk rekening met de effecten van het oprichten en in standhouden van een windturbinepark op het veilige en doelmatige gebruik van de Noordzee.

Op grond van het bovenstaande toetst het bevoegd gezag op veilig en doelmatig gebruik van de Noordzee ten aanzien van scheepvaart. De methode voor de berekening van de effecten op de scheepvaartveiligheid betreft het zogenaamde SAMSON model. Dit model is ontwikkeld door de Rijksoverheid (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) in samenwerking met het maritieme onderzoeksinstituut 'MARIN' te Wageningen en wordt bij diverse Nederlandse en Europese maritieme projecten toegepast voor het beoordelen van de scheepvaartveiligheid. Het SAMSON model wordt gebruikt om kansen op en consequenties van verschillende soorten ongevallen op zee in te schatten, met name schip-schip aanvaringen, driften en 'ramming'. Daarbij wordt een verkeersdatabase van de Noordzee als uitgangspunt gehanteerd.

Nast de inschatting van de kansen op en consequenties van verschillende soorten ongevallen op zee is het noodzakelijk inzicht te verkrijgen in de vaarpraktijk van schepen ter vermijding van dergelijke ongevalsituaties. Daarom is in begin 2007 op initiatief van het bevoegd gezag de kennis van en ervaring met de vaarpraktijk samengebracht in een nautische adviesgroep. De adviesgroep is totstandgekomen met ambtenaren die ressorteren onder het Ministerie van V en W en Noordzeeloodsen. De in de adviesgroep samengebrachte kennis en ervaring maakte een deskundige benadering van de vaarpraktijk mogelijk en heeft bijgedragen aan een nadere afweging van het bevoegd gezag op het gebied van de scheepvaartveiligheid en mogelijke mitigerende maatregelen. Het bevoegd

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

gezag heeft de kennis en ervaring van de vaarpraktijk daarnaast in relatie gebracht met de meeste recente gegevens over de verkeersstromen en -intensiteiten, de beschikbare ruimte (breedte van de vaarroute) en de kruispunten van meerdere vaarroutes. Het onderhavige besluit bevat de door het bevoegd gezag gemaakte afwegingen.

Luchtvaartveiligheid

Voor de beoordeling van een Wbr-aanvraag voor een offshore windturbinepark op luchtvaartveiligheidsaspecten wordt deze voorgelegd aan de Inspectie Verkeer en Waterstaat (IVW). Het toezicht van IVW binnen het domein Luchthavens richt zich op de Nederlandse luchthavens waartoe ook helikopterdekken behoren. Het toezicht binnen het domein Luchtruim is gericht op de luchtverkeersdienstverleningsorganisaties en op het gebruik van het Nederlandse luchtruim. IVW houdt in haar advies rekening met de volgende normen: ICAO Annex 14 part II, JAR-OPS 3, Mijnbouwregeling en CAP764.

Het bevoegd gezag hanteert als uitgangspunt voor de beoordeling van de effecten op de luchtvaartveiligheid en de veiligheid op de platforms dat deze niet mag worden aangetast, in aansluiting op het voorzorgsprincipe uit het IBN. In het IBN wordt ook gesteld dat meervoudig ruimtegebruik nagestreefd moet worden waar mogelijk onder voorwaarde dat de andere gebruiker daar geen schade of hinder van ondervindt.

Andere gebruikers

Tevens is rekening gehouden met belangen van andere gebruikers van de Noordzee zoals de visserij, zandwinning, militaire gebieden en de olie- en gaswinning. Ook worden belangen van cultuurhistorische waarden die voortvloeien uit de Monumentenwet meegenomen bij het beoordelen van de aanvraag respectievelijk het opstellen van de vergunningvoorschriften. Bovengenoemde belangen worden niet alleen door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, maar ook door andere ministeries behartigd.

Ad. b. Nota Ruimte

Ten aanzien van artikel 5 sub b is het beleid van de op de Noordzee betrekking hebbende onderdelen van de Nota Ruimte uitgewerkt in het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 (IBN). Het IBN heeft de status van een beleidsregel en bevat onder meer een afwegingskader voor vergunningverlening en een nadere begrenzing van gebieden met bijzondere ecologische waarden en de voor deze gebieden te hanteren beschermingsregimes.

Ad c. *Wet op de waterhuishouding, de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Wet milieubeheer*
In de toelichting op de Beleidsregels wordt dit artikel nader uitgelegd:

'Artikel 5 legt voorts vast dat bij het voorbereiden en vaststellen van beschikkingen inzake Wbr-vergunningen rekening wordt gehouden met het beleid voor de Noordzee dat is opgenomen in plannen op basis van enige in de beleidsregels genoemde wetten, te weten de Wet op de waterhuishouding, de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Wet milieubeheer. Hiervoor is een aanvullende basis aanwezig in artikel 56, eerste lid, onderdeel b, onder iii, van het VN-Zeerechtverdrag: de kuststaat heeft in de EEZ rechtsmacht ten aanzien van de bescherming van het milieu. Hoewel de genoemde wetten als zodanig niet (of in de praktijk nog niet) van

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

toepassing zijn in de EEZ, bevatten de op die wetten gebaseerde plannen wel degelijk mede beleidsvoornemens die op die zone van toepassing zijn.'

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Ecologie

Uit artikel 3 lid 2 Wbr volgt dat rekening dient te worden gehouden met de bescherming van belangen van andere dan waterstaatskundige aard, voor zover daarin niet reeds is voorzien bij of krachtens andere wet. Hier wordt met name bedoeld op belangen ten aanzien van natuur en milieu (ecologie), zoals volgt uit de Kamerstukken II 1995/96, 24 573, nr. 6, blz. 3. Met de uitbreiding van het toepassingsgebied van de Wbr tot de EEZ geldt dit evenzeer voor de EEZ (Kamerstukken II, 1999/2000, 26961, nr. 3, p. 3). Bij de beoordeling van een aanvraag zal dan ook bekeken moeten worden of de activiteit niet leidt tot onaanvaardbare gevolgen voor het milieu. Uit artikel 1 lid 2 van de Beleidsregels volgt dat onder milieu ook natuur wordt verstaan.

In dat licht volgt uit artikel 4 lid 1 sub e van de Beleidsregels dat, mede gelet op de verplichtingen op grond van de EG-richtlijn 85/337/EEG (PbEG L 175/40), zoals gewijzigd bij EG-richtlijn 97/11/EG (PbEG L 73/5), voor installaties als bedoeld in de bijlagen I en II bij genoemde richtlijn, waaronder een windturbinepark, niet eerder een vergunning zal worden verleend dan nadat de gegevens over de gevolgen voor het milieu in de vorm van een milieueffectrapportage zijn overgelegd, de relevante bepalingen van hoofdstuk 7 van de Wm zijn toegepast en de procedure omschreven in afdeling 13.2 van de Wm is gevolgd.

Uit het voorgaande vloeit voort dat bij de onderhavige besluitvorming rekening dient te worden gehouden met de Vogelrichtlijn 79/409/EEG (PbEG L 103) en Habitatrichtlijn 92/43/EEG (PbEG L 206). Door de Europese Commissie wordt verondersteld dat deze richtlijnen mede van toepassing zijn in de EEZ voorzover de bevoegdheid van de lidstaten zich uitstrekt over deze zone. Het Hof van Justitie heeft dit in een uitspraak van 20 oktober 2005 (zaak C-6/04) bevestigd.

Op grond van de Habitatrichtlijn moet ten aanzien van de vergunningaanvraag getoetst worden of significante gevolgen voor Natura 2000 gebieden zijn uit te sluiten. Het bevoegd gezag dient passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van de richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben. Conform artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn wordt voor elk project dat niet direct verband houdt met het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het navolgende geeft het bevoegd gezag slechts toestemming voor het project nadat zij de zekerheid heeft verkregen dat het de natuurlijk kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten.

Indien bij beoordeling van de aanvraag significante effecten niet zijn uit te sluiten voor het gebied kan bij afwezigheid van alternatieve oplossingen op grond van artikel 6 lid 4 van de Habitatrichtlijn door het bevoegd gezag enkel worden vergund om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

redenen van sociale of economische aard, waarbij alle nodige compenserende maatregelen genomen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. Hiervan dient de Europese Commissie op de hoogte gesteld te worden.

Voorzorgsbeginsel

Eveneens houdt het bevoegd gezag in het afwegingskader bij de vergunningverlening rekening met het voorzorgsbeginsel. Het voorzorgsbeginsel houdt in dat preventieve maatregelen genomen dienen te worden wanneer er redelijke gronden tot bezorgdheid bestaan, dat de activiteit schade toebrengt aan het milieu, de gezondheid van de mens of ander rechtmatig gebruik. Volgens de Nota Ruimte en het IBN geldt het voorzorgsbeginsel voor alle activiteiten op de Noordzee en is een belangrijk uitgangspunt bij de planning en ontwerp van voorgenomen activiteiten op zee. De Europese commissie stelt in 2000 dat het voorzorgsbeginsel niet alleen toepasbaar is in het milieurecht maar ook in andere situaties waarin geen eenduidig wetenschappelijk materiaal voor handen is (Mededeling van de commissie over het voorzorgsbeginsel COM 2000/0001).

Bij de vergunningverlening betrokken instanties

Kaders en beleid voor het vergunningverleningsproces van windturbineparken op zee zijn vastgelegd in de eerder genoemde Beleidsregels (21 december 2004) en in een draaiboek "Committering van 450 MW windenergie op de Noordzee" (voor de zgn. 2^e ronde). Het draaiboek is bij brief van 30 juni 2008 van de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, mede namens de ministers van Economische Zaken (EZ), Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) aan de Tweede Kamer gestuurd (TK 31209 en 21239, nr. 35). Het draaiboek beschrijft onder andere de stappen in de periode van 1 juli 2008 tot 1 november 2009 ten aanzien van de Wbr-vergunningverlening. Beide documenten zijn opgesteld in nauw overleg tussen de ministeries van EZ, VROM, LNV en het Ministerie van V en W.

3) BELANGENAFWEGING EN MOTIVERING

Bij de toetsing van de vergunningaanvraag richt het bevoegd gezag zich volgens het toetsingskader onder meer op de effecten van het initiatief op een veilig en doelmatig gebruik van de Noordzee, waaronder de effecten op scheepvaartveiligheid, luchtvaartveiligheid, mijnbouwactiviteiten en natuur en milieu (ecologie). De effecten op de gebruiksfunctie zandwinning en militaire gebieden spelen geen rol bij dit besluit.

Aan de hand van het in hoofdstuk 2 beschreven toetsingskader volgt in de paragrafen 3.1 tot en met 3.4 de toetsing van de verschillende relevante belangen. Aan de orde komen respectievelijk:

- effecten op scheepvaartveiligheid (paragraaf 3.1);
- effecten op luchtvaartveiligheid (paragraaf 3.2);
- effecten op mijnbouw (paragraaf 3.3);
- effecten op ecologie (paragraaf 3.4).

In iedere paragraaf worden na een korte inleiding weergegeven:

- de belangrijkste conclusies omtrent het onderwerp ('het belang') in het MER;
- advies Commissie m.e.r. en overige adviseurs;
- overwegingen en conclusies die het bevoegd gezag op basis daarvan heeft getrokken.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

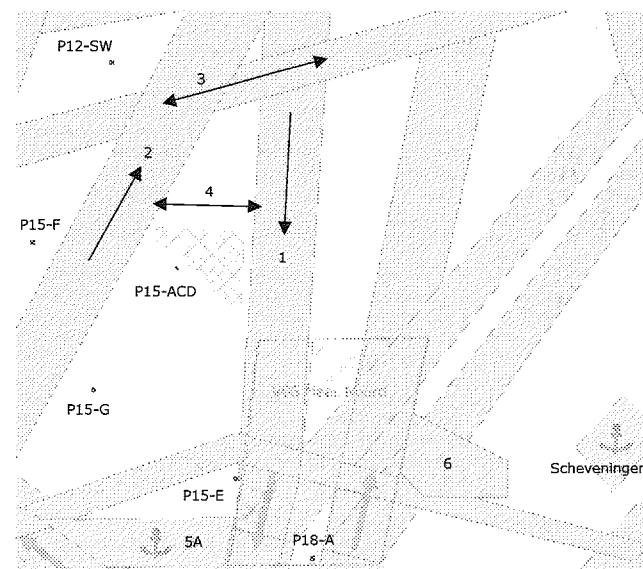
De inspraak die ontvangen is op de terinzagelegging van het MER is op relevante punten opgenomen in dit besluit en samengevat weergegeven en voorzien van een reactie in bijlage 2 van dit besluit.

De zienswijzen die zijn ontvangen op de terinzagelegging van het ontwerpbesluit zijn op relevante punten opgenomen in dit besluit en samengevat weergegeven en voorzien van een reactie in bijlage 3 bij dit besluit.

3.1 Effecten op scheepvaartveiligheid

3.1.1 Ligging Rijnveld Oost

Het windturbinepark Rijnveld Oost ligt op ongeveer 19 nautische mijlen (NM) uit de kust ter hoogte van Noordwijk. Onderstaande figuur 1 geeft de ligging van het park weer ten opzichte van de directe omgeving.

Figuur 1: ligging van Rijnveld Oost (groen) ten opzichte van verkeersstromen 1 t/m 4, nabijgelegen platforms (blauwe stippen), ankergebieden 5A en 6 (roze) en het VSS Maas Noord.

De gegevens over verkeersstromen en aantallen schepen in het MER dateren uit 2004. Langjarige gegevens over scheepsaantallen zijn in het verleden verzameld door gedurende langere tijd (1-2 jaar) over de Noordzee te vliegen en visueel schepen te tellen. Het laatste visuele onderzoek dateert van de periode 1999-

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

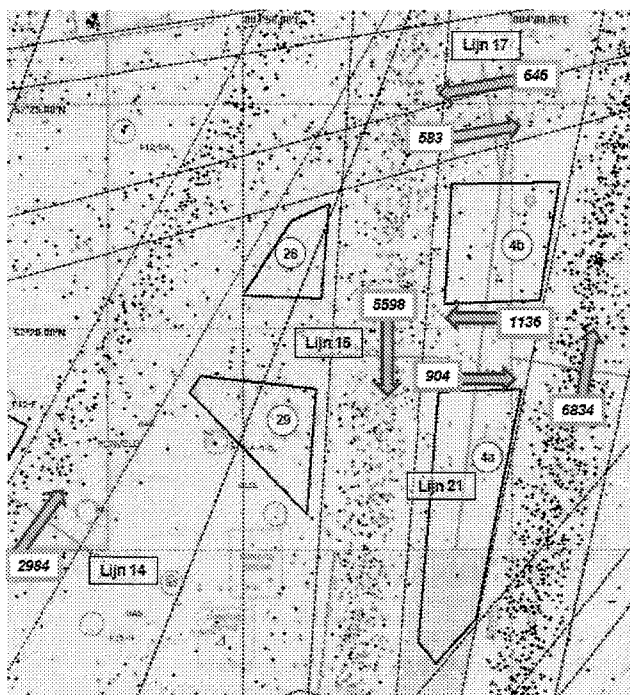

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

2001. Sinds 2008 worden scheepsaantallen op de Noordzee gemeten op basis van het Automatic Identification System¹. Een deel van de schepen vaart nog zonder AIS (<300BRT, vissersschepen, pleziervaart ed).

Per 1 juli 2008 is een gewijzigd verkeersscheidingsstelsel (VSS) in het aanloopgebied van Rotterdam van kracht². De verkeersstromen in de omgeving van het aangevraagde windturbinepark zijn als gevolg van het nieuwe VSS enigszins gewijzigd in route. Het bevoegd gezag heeft daarom het MARIN verzocht de route en grootte van de verkeersstromen op basis van AIS gegevens over december 2008 in het gebied rondom het geplande windturbinepark te overleggen, zie figuur 2.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Figuur 2: Verkeersintensiteit rondom Rijnveld Oost (nr. 29). De overige nummers betreffen andere aangevraagde windturbineparken Rijnveld Noord (nr. 28) en Beaufort (nr. 4a en 4b).

¹ AIS = Automatic Identification System; alle schepen groter dan 300 Bruto Ton zijn volgens IMO regelgeving verplicht een AIS transponder aan boord te hebben, waardoor onder andere de koersen en snelheden van deze schepen vanaf de wal te volgen en vast te leggen zijn.

² IMO COLREG 2/Circ. 59

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

De getallen bij de pijlen geven het middels AIS geregistreerde aantal scheepsbewegingen over 2008 weer op de bijbehorende rode lijnen. De zwarte en bruine stippen geven de AIS scheepsposities binnen 1 week in juli 2008 aan om een ruimtelijk idee te geven van de verkeersstromen. [Bron: 'Intensiteit scheepvaart nabij windturbineparken' Marin 20 mei 2009]

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Het voorliggende besluit is gebaseerd op deze verkeersstromen omdat dit de meest recent beschikbare informatie is. Deze verkeersstromen wijken (beperkt) af van het MER, wat dateert van voor het nieuwe VSS. Op basis van figuur 2 zijn de volgende aantallen scheepsbewegingen bij de verkeersstromen in figuur 1. aangehouden:

1. Zuid gaand verkeer Texel verkeersscheidingsstelsel (VSS) – Maas Noord; het betreft ca. 5598 scheepsbewegingen per jaar;
2. Noordnoordoost gaand verkeer Schouwenbank - Texel VSS; het betreft ca. 2984 scheepsbewegingen per jaar;
3. Oostnoordoost en westzuidwest gaand verkeer Noordhinder VSS - IJmuiden; het betreft ca. 646 scheepsbewegingen per jaar in westelijke richting en 583 in oostelijke richting;
4. Naast bovenstaande verkeersstromen die zich in de clearways bevinden vaart er ten zuiden van het windturbinepark oost-west en west-oost gaand verkeer van en naar de kustplaatsen; het betreft ca. 1138 scheepsbewegingen per jaar in westelijke richting en 904 in oostelijke richting.

Aan de oostzijde van het VSS Maas Noord is onlangs een nieuw ankergebied ingesteld als extra ankergebied ten behoeve van wachtende schepen voor Rotterdam.

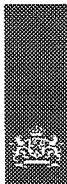
Ten zuiden en ten westen van Rijnveld Oost liggen de platformen P15-F, P15-ACD, P15-G en enkele onderwater gelegen productie boorputten.

3.1.2 Het MER

Om de effecten van een windturbinepark op de scheepvaart te kunnen berekenen is conform de actuele richtlijnen de afwikkeling van het scheepvaartverkeer voor de situatie met het windturbinepark in SAMSON gemodelleerd. Voor de locatie van het windturbinepark is een verkeersdatabase aangemaakt, waar het verwachte veranderde vaarpatroon is ingebracht. Vervolgens zijn de ongevalsrisico modellen van SAMSON toegepast voor het doorrekenen van de effecten van het windturbinepark voor de scheepvaart.

In het MER zijn de met behulp van het SAMSON model bepaalde effecten van het windturbinepark op de scheepvaartongevallen weergegeven. De aanvrager trekt voor de aangevraagde variant van het park de volgende conclusies omtrent scheepvaartveiligheid (niet uitputtend):

- het berekende verwachte totaal aantal aanvaringen en aandrijvingen per jaar gesommeerd over alle windturbines, inclusief transformatorstations, bedraagt 0,031560 (= eens per 32 jaar);
- de kans op uitstroom van bunkerolie en ladingolie bedraagt voor bunkerolie eens in de 844 jaar en voor ladingolie eens in de 3041 jaar. De gemiddelde uitstroom per jaar en per km2 bedraagt voor bunkerolie 0,032089 m3 en voor ladingolie 0,091511 m3. Voor bunkerolie en ladingolie samen neemt de kans op uitstroom in de EEZ door het park toe met 0,10%;

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

- de kans op meer dan 10 doden als gevolg van aanvaring van een schip met een windturbine bedraagt eens in de 8281 jaar;
- wordt Rotterdam de uitvalsbasis voor de bouw van het windturbinepark (wat vermoedelijk het geval zal zijn), dan levert dit gedurende het half jaar waarin de bouw duurt een verhoging van het gemiddeld aantal schepen op zee op van 0,26 schip. In bedoelde periode van een half jaar is de kans op een aanvaring tussen twee schepen door de verhoogde verkeersintensiteit 0,34% hoger dan normaal;
- de kans op een aanvaring door zichtbelemmering als gevolg van het windturbinepark wordt geschat op eens in de 520 jaar;
- de zuidwestelijke buitengrens van het windturbinepark raakt aan het bereik van de vaste radarpost bij de Eurogeul.

Hoewel de beschreven risico's gering zijn overweegt de aanvrager in het MER de volgende mogelijke mitigerende maatregelen:

- het park markeren middels het Automatic Identification System (AIS) waardoor de kans op aanvaringen wordt verkleind, maar niet de kans op aandrijvingen;
- de inzet van sleepbootcapaciteit om drijvende schepen vroegtijdig bij het park weg te slepen, wat de kans op aandrijvingen met ruim 50% zou kunnen verminderen;
- het vergroten van de afstand van het passerende verkeer tot het windturbinepark, waarbij de meest reële optie is om het park kleiner te maken.

Inspraak op het MER

Op het gebied van scheepvaartveiligheid is geen inspraak ontvangen op het MER.

3.1.3 Adviezen

Advies Commissie m.e.r.

De Commissie is van oordeel dat de (cumulatieve) effecten op de scheepvaartveiligheid in het MER goed beschreven zijn. Zij adviseert dat het mogelijk is om met verschillende mitigerende maatregelen de mogelijke effecten positief te beïnvloeden. De Commissie adviseert verder aandacht te besteden aan de storing van de aan boord van schepen en luchtvaartuigen aanwezige apparatuur, met name de storing in de ontvangst van radio- en transpondersignalen. Daarnaast adviseert de Commissie het bevoegd gezag toe te zien op eenduidige calamiteitenplannen die zijn afgestemd met het Kustwachtcentrum.

3.1.4 Aanpassingen op het ontwerpbesluit

In de zienswijzen op meerdere ontwerpbesluiten voor windparken op zee die in juni en juli 2009 werden afgegeven worden vragen gesteld over de gekozen bronnen en uitgangspunten van het bevoegd gezag. Daarom zijn de volgende toevoegingen opgenomen:

- In paragraaf 3.1.1 is een nadere toelichting opgenomen op de gebruikte AIS gegevens over 2008;
- In de paragraaf 'Overwegingen en conclusie bevoegd gezag' is een nieuwe 3^e alinea toegevoegd, waarin wordt uitgelegd waarom het bevoegd gezag de

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

- vaarpraktijk heeft mee laten wegen in haar overwegingen en waarom wordt uitgegaan van 'worst case' benaderingen.
- In dezelfde paragraaf zijn diverse bronverwijzingen opgenomen en er wordt waar nodig uitgelegd waarom juist deze bronnen gebruikt zijn. Zie de toegevoegde voetnoten.

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

3.1.5 Overwegingen en conclusie bevoegd gezag

De Wbr spreekt van een doelmatig en veilig gebruik van bij het rijk in beheer zijnde waterstaatswerken. Waterstaatswerken zijn voor de vergunningprocedure te definiëren als (zee)water en (zee)bodem. Bij toetsing van de waterstaatkundige belangen moet gedacht worden aan veiligheid voor scheepvaart, risico's tengevolge van aanvaringen c.q. aandrijvingen van schepen en doelmatig gebruik van de zeebodem. Om het doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee te bepalen heeft het bevoegd gezag de aangedragen inzichten uit het MER en het advies van de Commissie m.e.r. overwogen en afgewogen.

Het accent ligt in het MER op de theoretische onderbouwing met behulp van het SAMSON model. Zoals in hoofdstuk 2 onder scheepvaartveiligheid is opgemerkt, geeft dit model alleen een inschatting van de kansen op en consequenties van verschillende ongevallen op zee. Om daarnaast een beeld te krijgen van alle effecten van een windturbinepark op scheepvaartveiligheid maakt het bevoegd gezag een nadere afweging op basis van de kennis van en ervaring met de vaarpraktijk in het betreffende gebied, waarbij goed zeemanschap en de menselijke factor een belangrijke rol spelen. Het bevoegd gezag houdt daarbij rekening met alle direct en indirect van invloed zijnde nautische aspecten, zoals autonome ontwikkelingen in het scheepvaartverkeer, effecten op scheepvaartveiligheid, de bereikbaarheid van ankergebieden en havens en mogelijk mitigerende maatregelen.

De keuze voor het inbrengen van de vaarpraktijk in de overwegingen van het besluit is gemaakt nadat in 2007 vanuit de nautische sector (V&W DG Luchtvaart en Maritieme Zaken, Kustwacht, Havenmeesters, redersvereniging, loodsorganisaties etc.) grote zorg werd geuit over de ontwikkelingen rond de windparken op zee in relatie tot de scheepvaartveiligheid. De windparken betreffen een nieuwe ontwikkeling op zee. Effecten van windparken op het gedrag en de veiligheid van de scheepvaart zijn nog nauwelijks bekend. Onafhankelijke analyse van praktijkonderzoek naar de effecten bestaat nog nauwelijks. Daarnaast geldt dat het beleid van de Nederlandse overheid ten aanzien van de Noordzee is gericht op het handhaven en waar mogelijk verbeteren van de scheepvaartveiligheid (zie 'Toetsingskader'). Om deze 2 redenen wordt in deze paragraaf de vaarpraktijk ingebracht en pas het bevoegd gezag de 'worst case' benadering toe.

Daarnaast brengt het bevoegd gezag de vaarpraktijk in relatie met de meest recente verkeersstromen en -intensiteiten, de beschikbare ruimte (breedte van de vaarroute) en de grootte van de schepen in de vaarroute. De aspecten zijn in de overwegingen hieronder weergegeven:

- de verkeersstromen rondom het windturbinepark;
- het kruisend verkeer ter hoogte van het windturbinepark;
- visuele navigatie;
- risico's van het park voor niet routegebonden (kleinere) scheepvaart;

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

- het inzetten van een begeleidingsschip of zeesleepboot;
- de cumulatieve effecten van meerdere windturbineparken.

Deze overwegingen zijn naar inzicht van het bevoegd gezag doorslaggevend voor de conclusies omtrent het aspect scheepvaartveiligheid.

Nadere overwegingen omtrent de verkeersstromen rondom het windturbinepark
Om een oordeel te kunnen geven over de veiligheid in de verkeersstromen rondom het windturbinepark wordt als eerste beredeneerd wat de benodigde breedte van een scheepvaartroute is. Voor het bepalen van benodigde vaarwegbreedtes op open zee in relatie tot windparken bestaan geen algemeen geaccepteerde modellen of methodes, omdat de noodzaak hiertoe tot voor kort niet bestond. Op dit moment zijn dus geen standaarden beschikbaar waarmee kan worden gerekend. Het bevoegd gezag benadert de benodigde breedte op basis van de beschikbare gegevens als volgt:

- De te verwachten scheepvaartintensiteit in de scheepvaartroutes gedurende de komende 20 jaar³ (=de levensduur van een windpark),
- de te verwachten scheepslengtes van schepen op de Noordzee gedurende de komende 20 jaar⁴,
- de eigen ruimte die een varend schip nodig heeft onder normale omstandigheden⁵,
- de draaicirkels van schepen⁶ ten behoeve van het maken van een crashmanoeuvre,
- de toegepaste verkeersrichtingen op de scheepvaartroute (één- of tweerichtingsverkeer)⁷, en
- het vaargedrag van schepen in scheepvaartroutes⁸.

Bij de berekeningen is uitgegaan van 'worst case scenario's'.

³ Zie paragraaf 3.1.1 van dit besluit en 'Intensiteit scheepvaart nabij voorgenomen windparken' (Marin) 20 mei 2009. Uit het rapport 'Identification of suitable sea areas for windfarms with respect to shipping and safety' (DNV, Marin, Dirkzwager, STC BV & ECN voor IDON) december 2008, blijkt vervolgens dat de scheepvaartintensiteit op de Noordzee de komende 20 jaar niet noemenswaardig zal toenemen;

⁴ Het uitgangspunt voor alle scheepvaartroutes is een 'maatgevend schip' voor de Noordzee met een lengte van 400 meter. Dit is gebaseerd op een verwachting over de autonome ontwikkeling van de scheepvaart op de Noordzee voor de komende 20 jaar. Ref. 'Shipping Innovation' 2009 (Niko Wijnloot en Tor Wergeland) en 'Ship dimensions 2030' (Lloyd's Register Fairplay) september 2009;

⁵ Zie de factoren en marges in hoofdstuk 5 van 'Approach Channels, A Guide for Design', Final Report of the joint PIANC-IAPH Working Group II-30 in cooperation with IMPA and IALA;

⁶ De tactische diameter van de rondtorn (draaicirkel) van een schip bedraagt 5x de scheepslengte volgens de ontwerpcriteria; deze diameter geldt bij standaard testcondities (IMO Res.137(76) en MSC/Circ.644). Omdat de standaard testcondities waarschijnlijk niet aanwezig zullen zijn op moment van een rondtorn (crashmanoeuvre) op open zee wordt in dit besluit een veiliger draaicirkel van 6x de scheepslengte gehanteerd;

⁷ Zie paragraaf 3.1.1 en 'Intensiteit scheepvaart nabij voorgenomen windparken' (Marin) 20 mei 2009;

⁸ Bepalend hierbij zijn de Internationale bepalingen ter voorkoming van aanvaringen op zee (1972);

Datum
2 november 2009

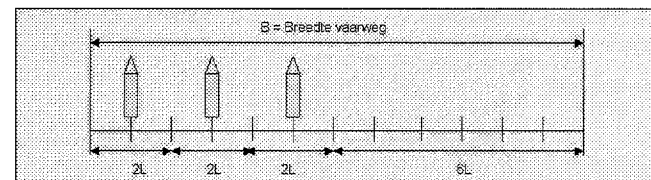
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Verkeersstroom 1 Texel VSS – Maas Noord (zie figuur 1)

Het aantal scheepsbewegingen in de verkeersstroom bedraagt ca. 5598 schepen per jaar. Gemiddeld betekent dat ca. 15 schepen per dag. Het betreft schepen die naar de aanloop van Rotterdam varen en mogelijk al vaart aan het minderen zijn. Er wordt daarom uitgegaan van 3 schepen die elkaar veilig moeten kunnen oplopen in de verkeersroutes. De benodigde ruimte voor drie schepen naast elkaar, uitgaande van schepen van 400 meter lengte (= grootste formaat schepen) en een draaicirkel van een schip van deze lengte van $6 \times 400 = 2400$ meter in geval van een uitwijk(crash)manoeuvre betreft 4800 meter (2,6 NM).

Figuur 3: De minimale breedte van een vaarweg waarin 3 schepen van 400 m lengte elkaar kunnen oplopen bedraagt 6x de scheepslengte ($3 \times 2 \times 400 \text{ m} = 2400 \text{ m}$ (1,3 NM)⁹) om elkaar te passeren plus 6 scheepslengtes voor de rondtorn (uitwijk(crash)manoeuvre) van 1 schip ($6 \times 400 \text{ m} = 2400 \text{ m}$ (1,3 NM)) is in totaal 2,6 NM.

Deze ruimte is aan de oostzijde van het windturbinepark ruimschoots aanwezig omdat er aan de oostzijde van het park geen obstakels voor de scheepvaart liggen. Er kan worden geconcludeerd dat deze verkeersstroom niet wordt gehinderd door het park. Mogelijk verschuift de verkeersstroom 1 tot 2 NM naar het oosten ten gevolge van het windturbinepark.

Verkeersstroom 2 Schouwenbank – Texel VSS (zie figuur 1)

Het aantal scheepsbewegingen bedraagt ca. 2984 per jaar; gemiddeld is dat 8 schepen per dag. Daarom gaan we uit van twee schepen die veilig naast elkaar moeten kunnen varen ten westen van het windturbinepark.

De benodigde ruimte voor twee schepen naast elkaar, uitgaande van schepen van 400 meter lengte ($2 \times 2 \times 400 = 1600 \text{ m}$) en de draaicirkel die deze schepen nodig hebben in geval van een uitwijkmanoeuvre ($6 \times 400 = 2400 \text{ m}$) bedraagt 4000 meter (2,2 NM).

Deze ruimte is aan de westzijde van het windturbinepark ruimschoots aanwezig omdat er aan de westzijde van het park geen obstakels voor de scheepvaart bestaan. Er kan worden geconcludeerd dat deze verkeersstroom niet wordt gehinderd door het park. Mogelijk verschuift de verkeersstroom 1 tot 2 NM naar het westen ten gevolge van het windturbinepark.

Verkeersstroom 3 Noordhinder VSS – IJmuiden (zie figuur 1)

Het aantal scheepsbewegingen bedraagt respectievelijk ca. 646 schepen (west gaande) en 583 (oost gaande) schepen per jaar; gemiddeld is dat 3 schepen per dag in tegengestelde richtingen. Gezien het kleine aantal schepen is er een kleine

⁹ Zie de factoren en marges in hoofdstuk 5 van 'Approach Channels, A Guide for Design', Final Report of the joint PIANC-IAPH Working Group II-30 in cooperation with IMPA and IALA.

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

kans dat schepen elkaar oplopen; schepen kunnen elkaar echter ook in tegengestelde richtingen passeren. Daarom gaan we uit van vier schepen die veilig naast elkaar moeten kunnen varen ten noorden van het windturbinepark ($4 \times 2 \times 400 = 3200$ m) en de draaicirkel die deze schepen nodig hebben ($6 \times 400 = 2400$ m); hiervoor is minimaal een ruimte van ca. 5600 meter (3,0 NM) nodig. De verkeersstromen worden ter hoogte van het windturbinepark aan de noordzijde niet begrensd door obstakels; er is dus voldoende ruimte voor het verkeer. Mogelijk verschuiven de verkeersstromen 1-2 NM naar het noorden.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Verkeersstroom 4 Oost-west en west-oost gaand verkeer van en naar de kustplaatsen (zie figuur 1)
Divers verkeer in oostelijke en westelijke richtingen bevindt zich nu ter hoogte van het windturbinepark en ten noorden en zuiden daarvan (zie figuur 2). Het verkeer is momenteel niet geconcentreerd in een goed waarneembare verkeersstroom. Het verkeer zal echter door het windturbinepark wel meer geconcentreerd worden, omdat schepen niet meer in het gebied van het windturbinepark kunnen varen. Het betreffende aantal scheepsbewegingen over lijn 21 (zie figuur 2) bedraagt ca. 2040 per jaar. Gemiddeld is dat 6 schepen per dag.
Het platform P15-ACD ten zuiden van het windturbinepark ligt bijna tegen de veiligheidszone van het park aan, welke voor de scheepvaart niet toegankelijk is. Het niet-routegebonden verkeer kan zuid van het platform langs varen. Er is daartoe voldoende ruimte. Noord van het windturbinepark bevinden zich geen obstakels, dus ook daar is voldoende ruimte voor oost-west en west-oost gaand verkeer.

Conclusie na overwegingen omtrent verkeersstromen

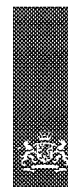
De verkeersstromen rondom het park ondervinden op zichzelf nauwelijks hinder van het windturbinepark. Om het windturbinepark heen liggen geen andere obstakels die in combinatie met het windturbinepark de beschikbare ruimte voor de bestaande verkeersstromen beperken. Mochten schepen om veiligheidsredenen afstand willen houden tot het windturbinepark, dan is daar voldoende ruimte voor.

Overwegingen omtrent kruisend verkeer nabij Rijnveld Oost

Op meer dan 4 NM ten noorden van het windturbinepark kruisen de verkeersstromen 1 en 2 met verkeersstroom 3. In de verkeersstromen 1 en 2 bevinden zich grote routegebonden schepen en de verkeersstromen zijn van aanzienlijke omvang. Schepen in de verkeersstromen 1 en 2 hebben het windturbinepark aan hun stuurboordzijde, op een minimale afstand van 500 meter. De schepen in deze verkeersstromen dienen op grond van voorschrift 15 van de Internationale bepalingen ter voorkoming van aanvaringen op zee uit te wijken naar stuurboord voor de koerskruisers in verkeersstroom 3. Omdat het punt waar de verkeersstromen elkaar kruisen op ruime afstand (4 NM) van het windturbinepark ligt levert het windturbinepark echter geen hinder op voor het kruisende verkeer.

Conclusie na overwegingen omtrent kruisend verkeer nabij windturbinepark Rijnveld Oost

Het bevoegd gezag constateert geen hinder voor de kruisende verkeersstromen nabij het windturbinepark.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Overwegingen omtrent visuele navigatie

Het windpark ligt op 19 NM uit de kust waar veel verlichting aanwezig is, in de buurt van een aantal verlichte mijnbouwplatforms en in een gebied waar veel scheepvaart is. De grote hoeveelheid verlichting in de omgeving geeft een verminderd overzicht op het verkeersbeeld waardoor desoriëntatie kan ontstaan. Hoewel niet doorslaggevend voor de besluitvorming acht het bevoegd gezag deze hinder een extra complicerende factor.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Overwegingen omtrent niet routegebonden (kleinere) scheepvaart

Kleinere niet-routegebonden schepen (visserij, recreatievaart) zullen zich niet altijd bewegen conform de eerder in dit besluit geschetste verkeersstromen. Het vaarpatroon van deze schepen is grilliger en minder voorspelbaar. Deze schepen kunnen gemakkelijker en sneller manoeuvreren dan de (grotere) routegebonden schepen en hebben daarbij dan ook minder ruimte nodig. Visserij schepen worden tussen 2012 en 2014 stapsgewijs verplicht een Automatic Identification System (AIS) aan boord te hebben. Ook de recreatievaart maakt in toenemende mate vrijwillig gebruik van dit systeem, waardoor kleinere niet-routegebonden schepen beter waarneembaar worden. Het bevoegd gezag acht de afname van de verkeersveiligheid door de aanleg van het windturbinepark voor deze schepen daarom beperkt.

Overwegingen omtrent een begeleidingsschip of zeesleepboot

Het bevoegd gezag heeft overwogen of een begeleidingsschip of een sleepboot de verkeersveiligheid rondom het windpark kan vergoten. Een begeleidingsschip dient om toezicht te houden op de verkeerssituatie en om schepen welke ongewenste manoeuvres maken te attenderen op hun gedrag. Het bevoegd gezag is van mening dat deze functie middels radar toezicht vanaf de wal ook gerealiseerd kan worden en acht een begeleidingsschip in de operationele periode dan ook niet noodzakelijk. Tijdens de bouwfase, waarin werkschepen af en aan varen, is de aanwezigheid van een begeleidingsschip ter plaatse wel noodzakelijk.
Een zeesleepboot met voldoende trekkracht kan een op drift geraakt schip dat het windturbinepark in dreigt te drijven van het park wegslepen en heeft daarmee een toegevoegde waarde voor de scheepvaartveiligheid. De zeesleper zal daartoe wel binnen redelijke afstand van het park aanwezig moeten zijn op het moment van op drift raken van het betreffende schip. In praktijk zou dat betekenen dat er permanent een zeesleper bij het park aanwezig zou moeten zijn. De in het MER berekende risico's van schepen die op drift raken en in het windturbinepark verdagen zijn naar inzicht van het bevoegd gezag te klein om zo'n permanente zeesleepboot bij het windturbinepark te rechtvaardigen.

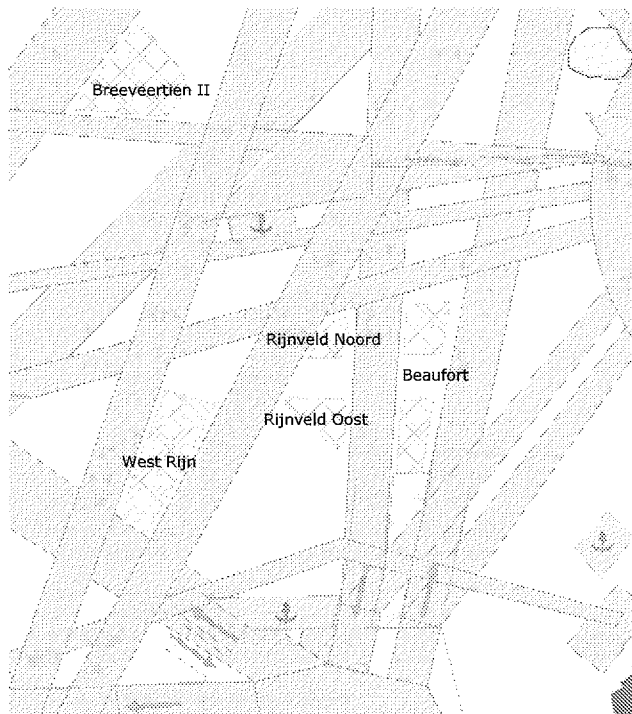
Overwegingen omtrent cumulatieve effecten

Ten tijde van het opstellen van dit besluit zijn nabij Rijnveld Oost de windturbineparken West Rijn, Breeveertien II (initiatiefnemer Airtricity) en Beaufort (initiatiefnemer NUON) vergund (zie figuur 4). Daarnaast loopt de aanvraag van het windturbinepark Rijnveld Noord volledig parallel met de aanvraag Rijnveld Oost.

Rijnveld Oost ligt op 2,7 NM west van windturbinepark Beaufort. De bevaarbare ruimte tussen de twee windturbineparken wordt met 1000 meter beperkt door de veiligheidszones van beide windturbineparken. Er resteert dan een vaarweg van 2,3 NM tussen de twee windturbineparken.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Figuur 4: Rijnveld Oost en omliggende vergunde windturbineparken

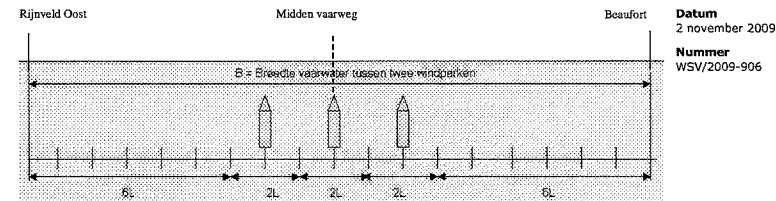
Tussen de windturbineparken door loopt verkeersstroom 1 (ca. 5598 schepen per jaar) waarvan eerder werd vastgesteld dat deze een vaarwater behoeft dat breed genoeg is voor drie elkaar oplopende schepen. Eerder (figuur 6) stelden we vast dat daarvoor een minimale vaarwegbreedte van 2,6 NM nodig is, zodat het schip dat het meeste aan stuurboord vaart de ruimte heeft voor een eventuele crashmanoeuvr.

Bij een vaarweg die aan twee kanten over een langere afstand wordt begrensd door obstakels (Rijnveld Oost en Beaufort liggen over een afstand van ruim 3 NM parallel aan de vaarroute; indien ook Rijnveld Noord wordt meegenomen betreft het 7,5 NM) vindt het bevoegd gezag het nemen van een extra veiligheidsmarge noodzakelijk. Zowel het schip dat zich aan stuurboord in het vaarwater als het schip dat zich aan bakboord in het vaarwater bevindt moet de ruimte hebben voor een eventuele crashmanoeuvr. Er is dan een vaarwegbreedte van 3,9 NM nodig (zie figuur 5). De beschikbare 2,3 NM tussen windturbinepark Rijnveld Oost en windturbinepark Beaufort is dan ook te krap voor verkeersstroom 1.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Figuur 5: De benodigde breedte van een aan twee kanten begrensde vaarweg waarin 3 schepen van 400m lengte elkaar kunnen oplopen bedraagt $3 \times (2 \times 400\text{m}) = 2400$ (1,3 NM) om elkaar op voldoende afstand te passeren plus $2 \times (6 \times 400\text{m}) = 4800$ (2,6 NM) voor de rondtoern (uitwijk/crash)manoeuvr van de schepen die aan bakboord en stuurboord van de vaarweg varen, in totaal 3,9 NM.

Verkeersstroom 1 vaart richting de noordelijke aanvaarroute van het aanloopgebied van Rotterdam. In het kader van 'goed zeemanschap' zullen schepen de passage tussen de twee windturbineparken gaan vermijden vanwege gebrek aan manoeuvreerruimte en west of oost van de windturbineparken om zullen varen naar het aanloopgebied. Dit zou betekenen dat de noordelijke aanlooproute van Rotterdam vervalt, wat het bevoegd gezag op zichzelf onaanvaardbaar vindt voor een grote zeehaven. Hetzelfde geldt voor de ankergebieden 5A en 6 (zie figuur 1) die bedoeld zijn voor het verkeer uit het noorden en moeilijker bereikbaar worden. Als laatste geldt dat indien de scheepvaart de noordelijke aanlooproute gaat mijden, dit verkeer om moet varen (tevens om het windturbinepark West Rijn heen) en dat de noordwestelijke aanloop van Rotterdam nog drukker wordt. Het ontwerp van het verkeersscheidingsstelsel van Rotterdam is hier niet op berekend.

Conclusie van het bevoegd gezag omtrent scheepvaartveiligheid

De Wbr spreekt van een doelmatig en veilig gebruik van bij het rijk in beheer zijnde waterstaatswerken.

Het bevoegd gezag constateert dat de cumulatieve effecten op de scheepvaartveiligheid die ontstaan door aanleg van het windturbinepark Beaufort en Rijnveld Oost onacceptabel zijn. Het windturbinepark Beaufort is in ontwerp vergund en daarom moet met de aanleg van dit windturbinepark rekening gehouden worden bij de beoordeling van Rijnveld Oost. De ruimte tussen de windturbineparken is over een grote afstand te krap voor het huidige aantal schepen in deze route en in het kader van 'goed zeemanschap' zal het verkeer deze route om veiligheidsredenen gaan mijden. Hiermee vervalt een belangrijke toegangsroute naar het aanloopgebied van Rotterdam en de bijbehorende ankergebieden. Daarnaast ontstaat een volledig nieuwe verkeerssituatie in de noordwestelijke aanlooproute van Rotterdam, waar het verkeersscheidingsstelsel niet op ontworpen is.

Op grond van het MER, het advies van de Commissie en bovenstaande overwegingen komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat het aspect scheepvaartveiligheid leidt tot weigering van de vergunning voor het windturbinepark Rijnveld Oost.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

3.2 Effecten op luchtvaartveiligheid

3.2.1 Ligging Rijnveld Oost

Op de Noordzee staan meer dan 105 vaste mijnbouwinstallaties en circa 10 verplaatsbare installaties. Het aan- en afvoeren van bemanning en materieel op de installaties vindt bijna altijd plaats per helikopter vanaf Den Helder Airport en onder bijna alle weersomstandigheden. Het aantal passagiers in 2008 op Den Helder Airport was 132.445 in- en uitgaand.

Om de veiligheid van helikopteroperaties te borgen zijn onder andere Helicopter Traffic Zones (HTZ), Helicopter Protected Zones (HPZ) en Helicopter Main Routes (HMR) aangewezen¹⁰. Doel van dergelijke aanwijzingen is om het mogelijk te maken helikopteroperaties veilig uit te kunnen voeren.

Onderstaande figuur 6 geeft de ligging van het park weer ten opzichte van deze gebieden en routes in de directe omgeving. Het park ligt daarbij:

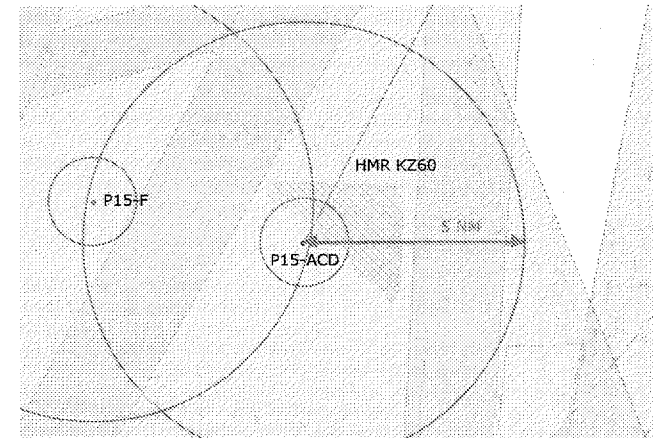
- geheel in de HPZ Rijnveld;
- op 4 NM afstand van het onbemande platform P15-F met helikopterdek;
- op 0,4 NM afstand van het bemande platform P15-ACD met helikopterdek;
- onder de HMR KZ60 tussen Den Helder Airport en platform P15-ACD.

¹⁰ HTZ: 5 NM zone rondom een (enkel) platform. HPZ: omhullende van HTZ's voor het veilig uitvoeren van vluchten tussen helidekken op lage hoogte. HMR: route op 1500 voet (ft) hoogte (ondergrens) met minimale verticale obstakelklaring van 1000 ft en een 'breedte' van 4 NM. HPZ's, HTZ's en HMR's zijn vastgelegd op de kaart 'North Sea operations' (ENR 6-3.3) op www.ais-netherlands.nl

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Figuur 6: Ligging van 'Rijnveld Oost' (groen geruit) t.o.v. platforms met helidek, de HPZ Rijnveld (lichtpaars gebied) en de HMR KZ60 (groene lijn). Rondom de platforms zijn cirkels met 1 NM en 5 NM radius aangegeven.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

3.2.2 Het MER

Helikopteroperaties van en naar mijnbouwplatforms

In het MER wordt geconstateerd dat helikopters die van en naar de installaties P15-ACD of P15-F vliegen te maken hebben met de aanwezigheid van windturbines. Dit betekent dat helikopters van en naar de platforms rekening moeten houden met de windturbines en daarop hun vliegroute of -hoogte moeten aanpassen. Uit vergelijking met de situatie bij het windturbinepark OWEZ (Offshore Windpark Egmond aan Zee, voorheen NSW) trekt de aanvrager de conclusie dat Rijnveld Oost geen significante belemmering vormt voor het helikopterverkeer.

Desalniettemin worden als mitigerende maatregelen genoemd:

- stilzetten van de windturbines tijdens het aanvliegen onder slechte weersomstandigheden;
- aanpassen van de situering van één of enkele windturbines bij de definitieve inrichting van het windturbinepark;
- turbines in HPZ aanvullend verlichten om de zichtbaarheid te vergroten.

Aanvrager stelt in het MER dat het windturbinepark Rijnveld Oost niet binnen een HMR ligt. Aangezien de vlieghoogte ter plaatse van het park significant groter is dan de hoogte van de windturbines, wordt door de aanvrager geen negatief effect verwacht voor HMR's. Indien helikopterverkeer afwijkt van de vaste routes, bijvoorbeeld voor een noodprocedure, kan het windturbinepark een negatief effect hebben. De kans dat dit optreedt, is zodanig klein, dat deze niet is meegenomen in de effectbeoordeling. Desondanks kan het volgens de aanvrager wenselijk zijn

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

om HMR's te verplaatsen waardoor echter mogelijk de bereikbaarheid van offshore mijnbouw installaties in het geding komt.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Search And Rescue (SAR) operaties

Bij Search and Rescue (SAR) acties bij platforms kan het windturbinepark volgens het MER een beperkte belemmering vormen voor helikopterterverkeer. In dat geval kunnen windturbineparken een negatieve invloed hebben op het veilig uitvoeren van dergelijke procedures en acties. Een mitigerende maatregel voor het effect van het windturbinepark op SAR-operaties is het stilzetten van turbines, waardoor het veiliger is voor helikopteroperaties op lage hoogten binnen het park.

Inspraak op het MER

1. TAQA Energy B.V. vindt realisatie van het park onwenselijk omdat het park in de directe nabijheid van het centrale olie- en gasproductie platform P15-ACD ligt en nabij diverse van haar satelliet platformen. Dit bemoeilijkt de exploitatie en leidt tot onaantvaardbare veiligheidsrisico's voor het personeel op de platformen. De vergelijking met de situatie bij windturbinepark OWEZ in een HPZ welke geen significante belemmering op zou leveren is onjuist;
2. Cirrus Energy Nederland B.V. stelt dat het MER voorbij gaat aan de gevolgen van windturbineparken voor de veiligheid van helikoptervluchten van en naar het permanent bemande P15-ACD;
3. Wintershall Noordzee B.V. wijst erop dat de effecten van de windturbineparken op het helikopterterverkeer rond platforms in het MER niet uitputtend in kaart zijn gebracht. Toch wordt de onjuiste conclusie getrokken dat er geen significante effecten te verwachten zijn.

3.2.3 Adviezen

Advies Commissie m.e.r.

De Commissie is van oordeel dat de (cumulatieve) effecten op de scheepvaartveiligheid in het MER goed beschreven zijn. Zij adviseert dat het mogelijk is om met verschillende mitigerende maatregelen de mogelijke effecten positief te beïnvloeden. De Commissie adviseert verder aandacht te besteden aan de storing van de aan boord van schepen en luchtvaartuigen aanwezige apparatuur, met name de storing in de ontvangst van radio- en transpondersignaal. Daarnaast adviseert de Commissie het bevoegd gezag toe te zien op eenduidige calamiteitenplannen die zijn afgestemd met het Kustwachtcentrum.

Advies IVW ¹¹

De volgende normering en richtlijnen zijn van toepassing op helikopteroperaties op de Noordzee in relatie tot windturbineparken:

- JAR OPS 3 Subpart E¹²
- ICAO Annex 14 part II heliports¹³
- Mijnbouwbesluit en Mijnbouwregeling

¹¹ Inspectie Verkeer en Waterstaat, Toezichtseenheid Luchtruim en Luchtvaart

¹² Europese regelgeving en van kracht op vluchtuitvoering door in Nederland gevestigde organisaties

¹³ Bijlage bij het verdrag van Chicago van 1944 waarbij Nederland verdragspartij is. Deze regelgeving richt zich onder andere op het inrichten van helikopterlandingsplaatsen.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

- CAP 764 en AIP Netherlands ¹⁴

Door in tegenstelling tot de inhoud van dergelijke documenten windturbineparken te realiseren wordt bewust een vermindering van het veiligheidsniveau geaccepteerd. Uit de betreffende regelgeving kan worden afgeleid dat er voldoende separatie (5 NM) tussen een helikopterdek en windturbines moet zijn om onder alle omstandigheden een veilige vluchtuitvoering te garanderen.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Naar het oordeel van IVW geeft het MER geen goed beeld van de effecten van het windturbinepark Rijnveld Oost op de helikopteroperaties op de Noordzee. De betreffende aanvraag en de MER bevat geen informatie inzake de separatie (5 NM) tussen een helikopterdek en windturbines om onder alle omstandigheden een veilige vluchtuitvoering te garanderen. Daarnaast voorziet de betreffende aanvraag en de MER in onjuiste informatie met betrekking tot HMR's. Daarom komt de Inspectie tot de conclusie dat, rekening houdend met de bovengenoemde normering en op basis van de ingediende documentatie van de aanvraag en de MER, een Wbr-vergunning niet verleend kan worden.

In het advies IVW is ook het standpunt van Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL) met betrekking tot windturbineparken op de Noordzee opgenomen. LVNL geeft aan dat de geplande windturbines op de Noordzee met een hoogte van 90 tot 150 m serieuze obstakels voor de signaalverbindingen tussen platforms en helikopters kunnen vormen. Er is een reële kans dat dit ten koste gaat van de radio-communicatie- en surveillance dekking. Door verstoringen van radio- en transpondersignalen kan een situatie ontstaan die minder veilig is dan de huidige situatie. LVNL zal de gevolgen van de geplande windturbineparken op het radiocommunicatie- en radarsignaal moeten beoordelen.

3.2.4 Aanpassingen op het ontwerpbesluit

Aanpassing naar aanleiding van zienswijzen

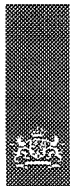
Naar aanleiding van de zienswijze van E-connection is in de paragraaf 'overwegingen omtrent helikopteroperaties op mijnbouwplatforms' de wijze waarop het effect van het windturbinepark op helikopteroperaties met behulp van weerdata is ingeschat nader toegelicht. In dit verband is tevens een toelichting over de logistiek van de helikopter- en platformoperators opgenomen.

De overige zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit op luchtvaartveiligheid. In Bijlage B bij dit besluit is de reactie van het bevoegd gezag op de zienswijzen weergegeven.

3.2.5 Overwegingen en conclusie bevoegd gezag

Als uitgangspunt voor de beoordeling van de effecten op de luchtvaartveiligheid en de veiligheid op de platforms geldt dat deze niet mag worden aangetast, in aansluiting op het voorzorgsprincipe uit het IBN. Aangezien de vliegveiligheid in alle gevallen gewaarborgd dient te zijn, kunnen obstakels in de nabijheid van een platform met helikopterdek ertoe leiden dat dit onder bepaalde omstandigheden niet aan en/of af te vliegen is. In het IBN wordt ook gesteld dat meervoudig ruimtegebruik nagestreefd moet worden waar mogelijk onder voorwaarde dat de andere gebruiker daar geen schade of hinder van ondervindt.

¹⁴ CAP 764 en AIP Netherlands zijn richtlijnen waarin veiligheidscriteria worden beschreven.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

Om het doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee te bepalen heeft het bevoegd gezag na kennisname van de in de paragrafen 3.2.2 en 3.2.3 aangedragen inzichten uit het MER, de inspraak en het advies van de IVW een nadere analyse gemaakt van het effect van het windturbinepark Rijnveld Oost op helikopteroperaties van en naar de omliggende platforms.

Overwegingen omtrent helikopteroperaties van en naar mijnbouwplatforms

Vanaf 07:00¹⁵ vinden uitgaande vluchten van Den Helder naar de mijnbouwinstallaties plaats en vervolgens worden tussen de diverse platforms overdag shuttlevluchten uitgevoerd. Deze shuttlevluchten maken een substantieel deel uit van het passagiersvervoer op de Noordzee. Returnvluchten worden voor een belangrijk deel tot laat in de avond buiten de uniforme daglichtperiode (UDP) uitgevoerd waarbij de laatste landing uiterlijk 22:00 op Den Helder is (weekend 20:00). Gemiddeld over de week worden de platforms tussen 7:30 en 20:30 bezocht.

Voor de helikopterdekken van de platforms zijn aan- en afvliegprocedures in gebruik. Deze procedures kunnen plaatsvinden bij goed zicht condities onder Visual Flight Rules (VFR) waarbij visueel wordt genavigeerd en bij slecht zicht condities onder Instrument Flight Rules (IFR) waarbij op instrumenten wordt genavigeerd.

Bij goed zicht binnen UDP (daglicht) wordt onder VFR gevlogen en worden helikopteroperaties van en naar de platforms niet belemmerd omdat visueel gesepareerd kan worden van obstakels zoals windturbineparken.

Buiten UDP (duister) en bij slecht zicht binnen UDP wordt onder IFR gevlogen en kan een windturbinepark afhankelijk van de windrichting, afstand en oriëntatie een belemmering vormen voor helikopteroperaties van en naar platforms.

Een IFR nadering verloopt als volgt (zie figuur 7):

1. Op 5 NM wordt de nadering ('Final Approach') ingezet vanaf 1500 ft hoogte¹⁶.
2. Op 1,5 NM wordt de koers met 10° naar links of rechts gewijzigd om een aanvaring met het platform te voorkomen.
3. Indien het platform op 0,75 NM zichtbaar is wordt de landing ingezet.
4. Indien het platform op 0,75 NM nog niet zichtbaar is wordt een 'Missed Approach' ingezet door nog eens 30° tot 45° in dezelfde richting koers te wijzigingen en uit te klimmen.

Voor het veilig uitvoeren van IFR operaties dienen de volgende gebieden, vastgelegd in de JAR-OPS 3 Subpart E¹⁷, obstakelvrij te zijn (zie figuur 7):

- Final Approach (FA) gebied: vanaf 5 NM tot het platform met minimaal 1 NM aan weerszijden van de aanvliegeroute;
- Missed Approach (MA) gebied: op 5 NM vanaf het platform wordt op de boordradar gekeken of er een obstakelvrije sector van 45° links of rechts van de aanvliegeroute tot 3 NM voorbij het platform beschikbaar is om een MA te kunnen uitvoeren;
- Take off (TO) gebied: tot 5 NM voorbij het platform met minimaal 1 NM aan weerszijden van de afvliegroute.

¹⁵ Alle tijden zijn Lokale Tijd (LT)

¹⁶ In het geval van een nadering via een HMR. Bij shuttlevluchten vanaf een lagere hoogte.

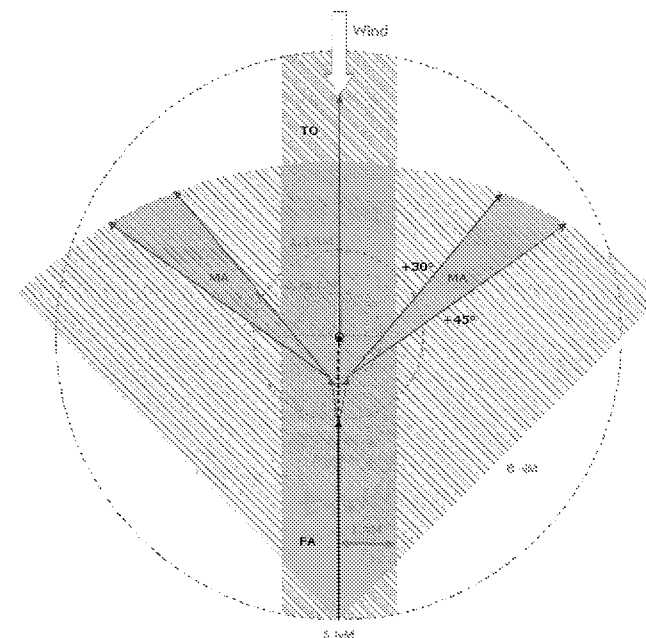
¹⁷ (IEM to) Appendix to JAR-OPS 3.430 sub-paragraph (i): Airborne Radar Approach for overwater operations.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Figuur 7: obstakelvrije gebieden; FA gebied aan weerszijden van de aanvliegeroute (grijs), MA gebied links of rechts van de aanvliegeroute (oranje) om een MA uit te kunnen voeren (blauw) en TO gebied aan weerszijden van de afvliegroute (grijs).

In principe worden platforms tegen de wind in aan- en afgevoerd. Een windturbinepark dat zich binnen 5 NM van een platform bevindt, beperkt de mogelijkheid om voor iedere windrichting veilig helikopteroperaties onder IFR uit te kunnen voeren. Naast de FA, MA en TO gebieden voorziet 5 NM bij uitval van 1 motor tijdens take off ('N-1' noodprocedure) onder IFR in de mogelijkheid veilig uit te kunnen klimmen tot 1500 ft.

Het effect van het windturbinepark op de helikopteroperaties van en naar platforms wordt aan de hand van historische weergegevens als volgt ingeschat;

1. Uit gegevens over zicht en de hoogte van de wolkenbasis volgt hoe vaak IFR condities¹⁸ gemiddeld voorkomen tussen 7:30 en 20:30 en binnen UDP¹⁹.

¹⁸ Zicht minder dan 4000 meter en/of wolkenbasis beneden 600 ft

¹⁹ Buiten UDP wordt ook onder IFR gevlogen, onafhankelijk van het zicht. Aangezien dit maar een klein deel van de totale tijd is wordt dit verder buiten beschouwing gelaten.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

2. Uit de obstakelvrije gebieden (zie figuur 4) en de ligging van het windturbinepark ten opzichte van de platforms volgt bij welke windrichtingen onder IFR condities de platforms niet aan / af te vliegen zal zijn door het park.
3. Uit gegevens over windrichtingen volgt hoe vaak de onder punt 2 bepaalde ongunstige windrichtingen gemiddeld voorkomen tussen 7:30 en 20:30.

Daar de door het bevoegd gezag gebruikte datasets (IFR condities en windrichtingen) van locatie Valkenburg niet met elkaar gecorreleerd zijn kan op basis van deze data geen getalsmatige conclusie worden getrokken. Dit zou in principe wel mogelijk zijn door aannames te maken omtrent:

- De momenten waarop IFR condities voorkomen;
- Het daarmee gelijktijdig voorkomen van ongunstige windrichtingen;
- Hoe dit gelijktijdig voorkomen van IFR condities *en* ongunstige windrichtingen zich in tijd verhoudt tot de logistieke praktijk van de platform- en helikopteroperators.

Dit zou echter leiden tot een theoretisch getal met slechts een beperkte praktijkwaarde voor de operators. De planning van vluchten wordt namelijk weken tot maanden van tevoren gemaakt op basis van beschikbaarheid van betreffende werknemers en helikopters²⁰. Pas in de laatste fase kan rekening worden gehouden met de op dat moment beschikbare weersverwachting ter plaatse van het platform waarbij, eenmaal ter plekke, de omstandigheden anders kunnen zijn dan voorspeld. De daadwerkelijke nadering richting een platform neemt slechts 15 minuten in beslag. De definitie van de gewenste 'window of opportunity' is daarom essentieel bij het getalsmatig bepalen van de mogelijk operationele beperking. Dit is echter gelet op het voorgaande vrijwel onmogelijk. Om deze reden wordt in de overwegingen geen kwantitatieve conclusie getrokken maar wordt het effect van het windturbinepark op helikopteroperaties van en naar mijnbouwplatforms in kwalitatieve mate ingeschat.

De beperking voor reguliere helikopteroperaties hoeft overigens niet zonder meer een probleem te zijn. Dit is afhankelijk van de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht. Daarom heeft het bevoegd gezag informatie ingewonnen over de betreffende platforms bij de platformoperators.

Overwegingen en conclusie omtrent platform P15-F

Gemiddeld over een jaar heersen er 8% van de tijd IFR condities. Tabel 1 toont de spreiding van IFR condities over het jaar. Hieruit blijkt dat in de maanden juni en oktober t/m maart IFR condities het meest voorkwamen.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

²⁰ Dit kan een blok zijn van bijvoorbeeld 2 uur. Slechts de grotere mijnbouwoperators hebben de gehele dag een helikopter tot hun beschikking.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Tabel 1: IFR condities (tussen 7:30 en 20:30 en binnen UDP), vliegbasis Valkenburg (Katwijk), maart 2006-februari 2008 [Bron: Airtricity / Weeronline].

	% IFR
Januari	8,6
Februari	15,5
Maart	7,3
April	3,6
Mei	5,2
Juni	10,6
Juli	2,8
Augustus	2,5
September	3,9
Oktober	10,7
November	7,9
December	16,1
Jaar	7,9

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Het park ligt ten oosten op 4 NM van P15-F (zie figuur 6). Dit heeft tot gevolg dat P15-F onder IFR niet aan te vliegen zal zijn voor de windrichtingen WZW tot WNW en niet af te vliegen voor de windrichtingen ONO tot OZO. Gemiddeld over een jaar kwamen deze ongunstige windrichtingen 44% van de tijd voor. Tabel 2 toont de spreiding over het jaar. Hieruit blijkt dat de spreiding gering is.

Tabel 2 ongunstige windrichtingen platform P15-F (uren tussen 7:30 en 20:30), vliegbasis Valkenburg (Katwijk), maart 2006-februari 2008 [Bron: Airtricity / Weeronline].

	FA	TO	
	WZW-WNW	ONO-OZO	Totaal
Januari	144	26	170
Februari	78	60	138
Maart	127	52	179
April	134	67	201
Mei	96	100	196
Juni	147	25	172
Juli	193	52	245
Augustus	146	22	168
September	89	38	127
Oktober	54	94	148
November	109	12	121
December	69	75	144
Jaar (uren)	1386	623	2009
Jaar (%)	30,3	13,6	44

Op basis van de gebruikte weergegevens wordt het waarschijnlijk geacht dat door het gelijktijdig optreden van zowel IFR condities als een ongunstige windrichting het aan- en afvliegen van het platform P15-F onder IFR worden beperkt. Ook zal het uitvoeren van de 'N-1' noodprocedure onder IFR belemmerd worden. Aangezien IFR condities het meest voorkomen in de wintermaanden zullen helikopteroperaties dan het meest beperkt worden.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Het platform P15-F is een onbemand satelliet platform waarvan de operator verwacht dat het binnen een beperkt aantal jaren uitgeproduceerd zal zijn. Op het platform wordt ca. eens in de 3 weken gevlogen. Alles in overweging nemende (de beperking van helikopteroperaties, de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht) komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat de beperking van helikopteroperaties op het platform geen onaanvaardbare gevolgen hoeft te hebben voor de operaties op het platform P15-F.

Overwegingen en conclusie omtrent platform P15-ACD

Gemiddeld over een jaar heersen er 8% van de tijd IFR condities. Tabel 1 toont de spreiding van IFR condities over het jaar. Hieruit blijkt dat in de maanden juni en oktober t/m maart IFR condities het meest voorkwamen.

Het park ligt op slechts 0,4 NM van het platform P15-ACD waarbij het park bijna de gehele sector van NW tot ZO blokkeert (zie figuur 6). Dit heeft tot gevolg dat P15-ACD onder IFR niet aan en af te vliegen zal zijn, voor alle windrichtingen en gedurende het gehele jaar. Het platform tegen de wind in aanvliegen vanuit het zuidwesten is mogelijk (FA gebied), maar er is vervolgens geen TO gebied beschikbaar om bij dezelfde windrichting het platform af te vliegen en vice versa. Bovendien is er geen obstakelvrije ruimte voor de Missed Approach (MA gebied) beschikbaar. Ook zal het uitvoeren van de 'N-1' noodprocedure onder IFR belemmerd worden. Aangezien IFR condities het meest voorkomen in de wintermaanden zullen helikopteroperaties dan het meest beperkt worden. Het platform P15-ACD is een bemand, centraal gelegen platform en zal naar verwachting van de operator nog lang blijven staan. Op het platform wordt zeer frequent (dagelijks) gevlogen. Het platform vervult bovendien een regiofunctie voor de omliggende velden.

Alles in overweging nemende (de beperking van helikopteroperaties, de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht) komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat de beperking van helikopteroperaties op het platform onaanvaardbare gevolgen zal hebben voor de operaties op het platform P15-ACD en de omliggende platforms.

Overwegingen en conclusie omtrent HMR KZ60

Het park ligt onder de HMR KZ60. Over de HMR KZ60 vinden vluchten plaats tussen Den Helder Airport en platform P15-ACD. Omdat het park binnen 5 NM van het platform ligt bevinden helikopters op de HMR KZ60 zich in de begin- dan wel eindfase van hun vlucht en vliegen dus niet meer op de minimale kruishoogte van 1500 ft. De ligging van het park recht onder de HMR KZ60 heeft tot gevolg dat niet meer aan de vereiste 1000 ft verticale separatie wordt voldaan hetgeen grote gevolgen zou hebben voor de veiligheid van het helikopterverkeer. Het park vormt hiermee een dusdanig grote belemmering dat de HMR zou moeten worden verlegd. Met een vereiste obstakelvrije gebied van 1 NM aan weerszijden van de FA zou de HMR significant omgelegd moeten worden en bovendien kan het platform over deze route dan niet meer tegen de overheersende windrichting in worden aangevlogen.

Overwegingen omtrent cumulatieve effecten

Ten tijde van het opstellen van dit besluit zijn nabij Rijnveld Oost de windturbineparken West Rijn, Breeveertien II (initiatiefnemer Airtricity) vergund en Beaufort (initiatiefnemer WEOM) in ontwerp vergund. Daarnaast loopt de

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

aanvraag van het windturbinepark Rijnveld Noord eveneens van E-Connection volledig parallel met de aanvraag Rijnveld Oost. In de vergunning voor West Rijn en Beaufort is een 5 NM obstakelvrije ruimte rondom P15-ACD voorgeschreven waardoor deze parken geen beperking vormen voor helikopteroperaties op platform P15-ACD. Daarmee is Rijnveld Noord het enige andere park dat binnen 5 NM van platform P15-ACD ligt. Daar dit park niet zal worden vergund zal er ook geen cumulatie optreden. Het windturbinepark West Rijn (initiatiefnemer Airtricity) maakt helikopteroperaties onder IFR op P15-F onmogelijk. Rijnveld Oost heeft daarmee geen cumulatief effect op helikopteroperaties van en naar platform P15-F.

Overwegingen en conclusie bij SAR operaties

Het bevoegd gezag acht de effecten van het windturbinepark op SAR operaties per helikopter minimaal. Voor 'search and rescue' (SAR)-vluchten gelden andere limieten, waardoor deze kunnen plaatsvinden onder omstandigheden waaronder reguliere vluchten niet meer zijn toegestaan. Dit is een wezenlijk andere vliegpraktijk dan het – visueel of op instrumenten – regulier aan- en afvliegen van heliplatforms op zee. De redding van drenkelingen met een SAR-helikopter binnen het windturbinepark blijft mogelijk, aangezien de windturbines binnen enkele minuten stil gezet kunnen worden.

Conclusie van bevoegd gezag omtrent luchtvaartveiligheid

De Wbr spreekt van een doelmatig en veilig gebruik van bij het rijk in beheer zijnde waterstaatswerken.

Alles in overweging nemende (de beperking van helikopteroperaties, de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht) komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat de beperking van helikopteroperaties op het platform P15-F geen onaanvaardbare gevolgen hoeft te hebben voor de operaties op het platform P15-F.

Alles in overweging nemende (de beperking van helikopteroperaties, de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht) komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat de beperking van helikopteroperaties op het platform P15-ACD onaanvaardbare gevolgen zal hebben voor de operaties op het platform P15-ACD.

Het bevoegd gezag acht het noodzakelijk dat voor een doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee het mogelijk moet blijven om helikopteroperaties van en naar het platform P15-ACD veilig uit te kunnen voeren. Om dit te kunnen garanderen acht het bevoegd gezag een obstakelvrije zone van 5 NM rondom dit platform noodzakelijk zodat zowel de shuttlevluchten van en naar omliggende platforms als de vluchten over de HMR KZ60 van en naar Den Helder Airport niet gehinderd zullen worden. Door het hanteren van de 5 NM obstakelvrije zone rondom P15-ACD wordt de aanleg van het windturbinepark Rijnveld Oost in zijn geheel onmogelijk. Hierdoor zullen de helikopteroperaties van en naar platform P15-F ook niet worden gehinderd en wordt ook in de mogelijkheid tot het uitvoeren van de 'N-1' noodprocedure voorzien.

Op grond van het MER en de inspraak daarop, het advies van de Commissie, het advies van IVW en de door het bevoegd gezag uitgevoerde analyse komt het

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

3.3.1 Ligging Rijnveld Oost

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

3.3.2 Het MER

In het MER wordt aangegeven dat de gasproductie van 2005 ten opzichte van 2004 met 16% is afgenomen; de aardoliewinning op het Continentaal plat nam met 40% af. Gezien het voorgaande wordt in de toekomst geen uitbreiding van offshore olie- en gaswinning verwacht. Wel zullen naar verwachting meer kleine velden ontwikkeld worden en zal de exploitatie van grote velden afnemen.

Inspraak op het MER

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

3.3.3 Aanpassingen op het ontwerpbesluit

Ambtshalve heeft het bevoegd gezag de motivering op enkele punten aangepast.

3.3.4 Overwegingen en conclusie van het bevoegd gezag

In het gebied Rijnveld Oost zijn momenteel activiteiten van de olie- en gasindustrie gaande welke de komende jaren nog zullen voortduren. De effecten die het windturbinepark heeft op deze bestaande activiteiten en de conclusies die het bevoegd gezag daarover trekt zijn opgenomen in de paragrafen van dit besluit over luchtvaartveiligheid. Het bevoegd gezag heeft onderzocht of mogelijke toekomstige winningsactiviteiten belemmeringen ondervinden vanwege het windturbinepark. Bij de belangenafweging op dit punt hanteert het bevoegd gezag de uitgangspunten van 'voorzorg' en 'meervoudig ruimtegebruik' (IBN 2015).

Het toetsingskader voor de vergunningverlening is opgenomen in artikel 3, lid 1, van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr) en is nader uitgewerkt in de Beleidsregels inzake toepassing Wet beheer rijkswaterstaatswerken op installaties in de exclusieve economische zone (Beleidsregels). Ingevolge artikel 5, aanhef en onder a, van de Beleidsregels wordt bij de voorbereiding en de vaststelling van een beschikking inzake het verlenen, weigeren, wijzigen of intrekken van een vergunning rekening gehouden met het behouden van mogelijkheden voor een doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee door anderen dan de vergunninghouder. Om bij de besluitvorming rekening te kunnen houden met het bestaande rechtmatig gebruik van de Noordzee door derden, dienen ingevolge de Beleidsregels bij de vergunningaanvraag gegevens te worden overgelegd over de gevolgen van de oprichting en instandhouding van de installatie op de beoogde plaats voor rechtmatig gebruik van de zee door derden. In onderhavige aanvraag zijn gegevens onderzocht in het MER. Van deze gegevens is het bevoegd gezag uitgegaan. Het bevoegd gezag heeft van TAQA en Wintershall een nadere reactie op het MER ontvangen.

Uit de beschikbare informatie blijkt dat Wintershall en TAQA een winningsvergunning hebben voor de blokken P12 en P15. Vergunninghouders hebben voor het P12 SW platform en het P15-ACD platform veel ontwikkelingen gepland. Welke ontwikkelingen dit zijn, is vooralsnog niet bekend. Op moment van schrijven van dit besluit kunnen de genoemde vergunninghouders onvoldoende concreet (tijd, plaats en omvang) aangeven wat de activiteiten zijn die zij mogelijk willen uitvoeren in het gebied 'Rijnveld Oost' en wanneer aanzien dit sterk afhankelijk is van de olieprijs.

²¹ Punten uit de inspraak m.b.t. helikopteroperaties zijn in paragraaf 3.2.3 weergegeven.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

Het bevoegd gezag ziet, gelet op deze onzekerheden, in de verleende winningsvergunningen en huidige onderzoeksactiviteiten onvoldoende aanleiding om de vergunning voor de bouw van het onderhavige windturbinepark te weigeren. Bij de belangenafweging op dit punt hanteert het bevoegd gezag de uitgangspunten van voorzorg en 'meervoudig ruimtegebruik' (IBN 2015). Voor zover bij de inrichting van het windturbinepark meer concrete gegevens bekend zijn of en over de wijze waarop gewonnen zal worden, zal de Wbr-vergunninghouder met deze bestaande rechten van de mijnbouw rekening dienen te houden. Concretere gegevens kunnen blijken uit een mogelijk toekomstige winningsvergunning en in het bijzonder een goedgekeurd winningsplan. Ten einde recht te doen aan bestaande rechten van mijnbouwvergunninghouders zal bij vergunningverlening aan de Wbr-vergunning het voorschrift verbonden worden dat de vergunninghouder verplicht is al het mogelijke te doen om te voorkomen dat mijnbouwvergunninghouders ten gevolge van het gebruik van de vergunning schade lijden. De vergunninghouder dient hiertoe rekening te houden met verleende winningsvergunning(en), in het bijzonder met een goedgekeurd winningplan, in het inrichtingsplan van het windturbinepark.

Indien een voor de mijnbouw en windenergie acceptabele oplossing niet door concrete inrichtings- of uitvoeringsmaatregelen realiseerbaar blijkt en de bedrijven in de olie- en gasindustrie nadeel ondervinden van de Wbr-vergunning bestaat de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding in te dienen op grond van de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999 (RNC). Een verzoek om nadeelcompensatie wordt behandeld volgens de bepalingen van de RNC.

Alles in overweging nemende komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat het belang van toekomstige (nieuwe) mijnbouwactiviteiten zich voorshands niet verzet tegen de vergunningverlening ten behoeve van wind.

3.4 Effecten op ecologie

3.4.1 Ligging Rijnveld Oost

De locatie van het windturbinepark onderscheidt zich ecologisch gezien niet van de nabije omgeving. De planlocatie wordt in de huidige situatie benut door tal van organismen die beïnvloed kunnen worden door aanleg, exploitatie en ontmanteling van het windturbinepark.

Er zijn geen Natura 2000 gebieden in de directe nabijheid van het windmolenpark. Echter ecologische relaties met Natura 2000 gebieden kunnen zich ook op zeer grote afstand manifesteren zodat bij de beoordeling van de effecten met deze relaties nadrukkelijk rekening gehouden moet worden.

3.4.2 Het MER²²

Uit het MER, behorende bij de vergunningaanvraag, is het volgende af te leiden:

Datum
2 november 2009
Numer
WSV/2009-906

²² Vanwege de omvang van het onderwerp ecologie in het MER worden hier slechts de voor de besluitvorming belangrijkste conclusies uit het MER samengevat.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

Vogels

Verstoring van habitat en barrièrewerking in vliegroutes zijn waarschijnlijk verwaarloosbaar klein voor de meeste trekvogels alsmede voor kustvogels die op zee foerageren. Volgens het MER zal dit effect naar verwachting niet significant zijn.

De inschatting van het MER is dat de aanvaringsgetallen van zowel het geplande windturbinepark Rijnveld Noord geen significant effect heeft op de populaties van de aanwezige vogelsoorten.

Datum
2 november 2009
Numer
WSV/2009-906

Onderwaterleven

Volgens het MER lijken vissen door de aanleg van windturbineparken weinig hinder te ondervinden. Zeezoogdieren zullen vooral tijdens de aanleg hinder ondervinden van geluid als gevolg van heilwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van fundaties. In het MER wordt de verwachting uitgesproken dat deze effecten niet significant zullen zijn. Dit is echter voor zeezoogdieren niet uit te sluiten vanwege kennis leemtes en cumulatie met andere activiteiten.

Toetsing aan wet- en regelgeving

Tijdens de aanleg van het Windturbinepark Rijnveld Oost en de kabels naar de kust, het gebruik en de verwijdering, worden geen effecten verwacht op soorten of habitats, die in het kader van de soorten- en/of gebiedsbescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn (inclusief buitenlandse Natura-2000 gebieden) kenmerkend zijn voor de Speciale Beschermingszones op of rond het Nederlandse deel van de Noordzee. Er wordt in het MER geconcludeerd dat er geen sprake is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de Speciale Beschermingszones.

Cumulatie andere windturbineparken

Het aspect cumulatieve effecten lijkt voor de totaal 1000 MW die conform de Richtlijnen als uitgangspunt voor de ontwikkeling op middellange termijn is gehanteerd, op grond van huidige kennis, volgens het MER niet tot significante effecten te leiden. Voor zeezoogdieren wordt aangegeven dat significante effecten niet helemaal kunnen worden uitgesloten wegens gebrek aan kennis over de effecten van geluid. Uit de effectbeschrijving blijkt dat er slechts beperkte effecten optreden voor de overige gebruiksfuncties. Deze worden als niet significant beschouwd.

Leemtes in kennis

Met betrekking tot vogels ontbreekt kennis van verspreiding van vogels op zee, aanvaringskansen en vermijdingsgedrag. De belangrijkste leemten in kennis met betrekking tot onderwaterleven zijn gerelateerd aan onderwatergeluid.

Inspraak op het MER

Binnen de voor inspraak opengestelde termijn zijn er geen reacties binnengekomen die betrekking hebben op de behandeling van de effecten op de ecologie in het MER.

Aanvulling op het MER

In aanvulling op het MER van windturbinepark Rijnveld Oost, heeft E-Connection de volgende aanvullende informatie ingediend:

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Bruinvis

In de aanvulling wordt een verspreidingsdichtheid aangehouden van 0,4 tot 1,9 bruinvis per km². Dit betekent dat 1,10% van het NCP tijdens de aanleg van Rijnveld Oost als verstoord gebied voor de Bruinvis kan worden aangeduid. Hierdoor zullen tussen de 2,5% en 12,0% van de Bruinvis populatie op het NCP worden verstoord. Hierbij dient opgemerkt te worden dat niet zeker is dat telkens hetzelfde deel van de betreffende populatie in dit gebied aanwezig is, wat inhoudt dat mogelijk een groter deel van de populatie wordt verstoord.

Gewone en Grijze zeehond

Het habitatverlies voor de zeehonden als gevolg van de aanleg van Rijnveld Oost bedraagt 37% van het NCP. Dit komt neer op ca. 37% van de totale populatie zeehonden op het NCP van beide soorten, dat verstoord wordt door de aanleg van Rijnveld Oost. Voor de gehele Noordzee is dit ca. 3,7% van de totale populatie voor beide soorten. Ook hierbij geldt dat niet zeker is dat telkens hetzelfde deel van de betreffende populatie in dit gebied aanwezig is, wat inhoudt dat mogelijk een groter deel van de populatie wordt verstoord. Tevens dient hierbij vermeldt te worden dat het grootste deel van de Nederlandse zeehondenpopulatie zich in de Waddenzee bevindt en hier geen verstoring zal ondervinden, aangezien de Waddenzee op meer dan 80 km. afstand van de plangebieden ligt.

De verschillende inrichtingsvarianten hebben elk een ander aantal windturbines, waarvan de compacte varianten het grootste aantal. De gevolgen voor zeezoogdieren lopen naar verwachting op met het aantal turbines. De basisvariant 4,5 MW heeft voor Rijnveld Oost de minste negatieve effecten.

Vislarven

Nieuw onderzoek heeft uitgewezen dat vislarven binnen een straal van 1000 meter rond een windpark in aanbouw, niet overleven. Het aandeel vislarven dat de Natura 2000 gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee bereikt, kan daardoor met 3% tot 10% afnemen. Ook dient hierbij de doorwerking op vogels en zeezoogdieren in ogenschouw genomen te worden. De gevolgen van heien op vislarven kunnen beperkt worden door voor de werkzaamheden een periode te kiezen waarin deze minder kwetsbaar zijn.

Trekvis

Er zijn geen eenduidige conclusies te trekken over het frequentiebereik waarbinnen vissen geluid kunnen waarnemen. Verder onderzoek hiernaar, voor de in het plangebied voorkomende vissen, is noodzakelijk. Tevens dient er meer onderzoek naar de geluidsproductie van windturbines en het gedrag van vissen daarop plaats te vinden. Effecten op vissen als gevolg van (de aanleg van) het windpark zijn niet uit te sluiten. Een nadere analyse naar significantie vindt plaats in de passende beoordeling.

Kolonievogels

Voor de Kleine zwaan is de verwachting dat, gezien het lage aantal aanvaringsslachtoffers (maximaal 0,7 per jaar), geen significante effecten optreden op de verschillende populaties die in de Natura 2000 gebieden overwinteren.

Voor de Jan van gent vallen de aantallen aanvaringsslachtoffers voor alle alternatieven onder de 1% van de natuurlijke sterfte van de populatie. Bij de effectbeoordeling van de cumulatieve scenario's komen de effecten op de Jan van

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

gent, zowel in het gebundelde als het versnipperde scenario, boven de 1%.

Significante effecten op de Jan van gent zijn derhalve niet uit te sluiten en dit zal verder worden onderzocht in de locatiespecifieke passende beoordeling. Voor de Kleine mantelmeeuw kunnen significante gevolgen voor de populaties in de Nederlandse Natura 2000 gebieden niet worden uitgesloten. In dit kader wordt een passende beoordeling uitgevoerd.

De effecten op trekvogels zijn zeer klein te noemen, aangezien minder dan 0,1 procent van de biogeografische populatie in de cumulatieve scenario's in aanvaring komt met een turbine van windturbinepark Rijnveld Oost.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

3.4.3 Passende Beoordeling

Handreiking Passende Beoordeling

Aan het instituut Deltares is opdracht gegeven te onderzoeken of er inderdaad sprake kan zijn van significante gevolgen voor Natura 2000 gebieden, wat de kennisleemtes zijn, en zonodig aan te geven met welke gegevens en methodes de eventuele effecten verder beschreven en beoordeeld zullen moeten worden. Het onderzoeksrapport van Deltares heeft de titel Handreiking Passende Beoordeling gekregen (rapport nr. Z4513, juni 2008).

Het rapport bevat de volgende resultaten:

Vogels

- Er is een groot aantal vogelsoorten dat in beschouwing genomen zou moeten worden, omdat niet uitgesloten kan worden dat ze voor zullen komen op de locaties van de windturbineparken en dat dus Natura 2000 populaties effect kunnen ondervinden.
- Het rapport beschrijft een algemene methodiek hoe de effecten op populaties van Natura 2000 gebieden bepaald kunnen worden.

Zeezoogdieren

- De uitwisseling tussen de populaties van de Waddenzee en de Voordelta, de zeehondenpopulatie van de Oostelijke Waddenzee tijdens het zogen en de migratie van de Grijze zeehond van en naar Groot-Brittannië kan met name door het heien verstoord worden. Ook de Bruinvispopulatie van de Noordzee zou door de heiwerkzaamheden verstoord kunnen worden.
- In het rapport wordt geconcludeerd dat op basis van redelijkerwijs te maken aannames een risico-inschatting gemaakt kan worden.

Vissen

- Voor vissoorten die beschermd worden door de Habitatrictlijn en waarvoor Natura 2000 gebieden (kustwateren, of binnenwateren) zijn aangewezen wordt niet verwacht dat de windturbineparklocaties en de effecten die daar op kunnen treden van belang zijn voor de instandhouding van deze populaties. Significante effecten worden daarom niet verwacht.
- Uit de door Deltares uitgevoerde analyse blijkt dat, tengevolge van het heien tijdens de piek van het vislarventransport, de aanvoer van vislarven naar de Natura 2000 gebieden in de Nederlandse kustwateren met 3 tot 9% kan afnemen. Het doorvertalen van dit effect naar de instandhoudingsdoelen voor de soorten en habitats van deze gebieden heeft niet plaatsgevonden. De analyses hebben betrekking op de periode 1 januari tot en met 1 juli.

Locatiespecifieke passende beoordeling

Uit het onderzoeksrapport 'Handreiking Passende Beoordeling' is gebleken dat het niet mogelijk is op voorhand significante negatieve effecten op Natura 2000-

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

gebieden uit te sluiten. Bovendien blijkt uit het rapport dat het mogelijk is voor deze onderwerpen een inschatting te maken van de gevolgen voor de Natura 2000 gebieden. Het bevoegd gezag heeft de aanvrager gevraagd om in aanvulling op dit onderzoek een locatiespecifieke passende beoordeling (PB) op te stellen in aanvulling op het MER. Hierbij heeft het bevoegd gezag op grond van de Wbr verzocht om alle noodzakelijke gegevens die de aanvrager redelijkerwijs tot zijn beschikking kan hebben aan te leveren voor de beoordeling van de effecten van de aanvraag op natuur en milieu (ecologie).

In de door de aanvrager ingediende Passende Beoordeling windturbinepark Rijnveld Oost zijn de hieronder volgende bevindingen opgenomen ten aanzien van de significantie van de effecten van de bouw, exploitatie en verwijdering van het windturbinepark.

Allereerst wordt geconcludeerd dat effecten ten aanzien van fytoplankton, bodemfauna, vleermuizen en vissen niet zullen leiden tot significante effecten op Natura 2000 gebieden.

Vervolgens worden voor de drie fases aanleg, exploitatie en ontmanteling, de effecten op vislarven, zeezoogdieren en vogels nader uitgewerkt.

Reductie vislarven

Voor Schol blijkt uit de modelberekeningen een maximale afname in de larvenaanvoer van 2% voor Voordelta, Noordzeekustzone en Waddenzee. Voor Tong is de afname van larvenaanvoer 0-1% voor Voordelta en Noordzeekustzone en 0% voor Waddenzee. Voor Haring is de afname van larvenaanvoer respectievelijk 4-7%, 7-12% en 4-7%.

Doorwerking juvenielen en kinderkamerfunctie

Op basis van het belang van de Waddenzee als kinderkamer voor de verschillende soorten, is de doorwerking van de larvenreductie op de juvenielen bepaald. Voor sommige soorten wordt dit 1 op 1 doorvertaald (bijvoorbeeld schol), voor andere soorten (bijvoorbeeld haring) is deze doorvertaling 2/3 en voor andere soorten is deze doorvertaling 1/3 (bijvoorbeeld zandspiering).

De kinderkamerfunctie bestaat uit drie verschillende onderdelen, de randvoorwaarden voor de kinderkamerfunctie, het functioneren van de kinderkamer (doorwerking juvenielen), de doorvertaling naar de effecten op het gehele visbestand. In alle gevallen kunnen significante effecten worden uitgesloten.

Doorwerking vislarvenreductie op vogels en zeezoogdieren

De doorvertaling van de reductie van juvenielen naar visetende vogels en zeezoogdieren vond plaats door te kijken naar de samenstelling van het voedsel van deze dieren, de reductie van juvenielen van andere prooivissen dan de gemodelleerde soorten in te schatten op basis van hun biologie, een doorvertaling naar de reproductie van de vogels en zeezoogdieren en vervolgens een het effect op populatieniveau te bepalen. In alle gevallen blijft het effect van de vislarvenreductie op de vogels en zeezoogdieren ruimschoots onder de 1% (aanwas) op populatieniveau en kunnen significante effecten worden uitgesloten.

Aanvaringsrisico's vogels

Van de kolonievogels zijn de Jan van gent en de Kleine mantelmeeuw de enige soorten die windturbinepark Rijnveld Oost kunnen bereiken vanuit hun kolonies. Voor de Kleine mantelmeeuw kunnen de kolonies in Duinen en Lage Land Texel,

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Krammer-Volkerak en Veerse Meer het windturbinepark bereiken, het maximale effect is 0,19% van de achtergrondsterfte. Voor de Jan van gent gaat het om de kolonies uit Bempton Cliffs (VK) en Helgoland (D), waarbij het maximale effect blijft steken op 0,03%. In geen van de gevallen gaat het om significante effecten. Habitatverlies i.c.m. verlies van foerageergebied voor kolonievogels is verwaarloosbaar klein, omdat er geen effecten op populatieniveau kunnen optreden. Ook hierdoor zijn significante effecten uitgesloten. De aanvaringssterfte van de trekvogels is in alle gevallen verwaarloosbaar klein, maximaal 0,01% van de achtergrondsterfte. Significante effecten zijn derhalve uitgesloten voor de trekvogels tussen het Verenigd Koninkrijk en Nederland.

Zeezoogdieren

Voor de meest gevoelige zeezoogdierensoort, de Gewone zeehond, is voor het geluidsniveau waarop tijdens heiverkzaamheden vermindering begint 80 kilometer aangehouden. Voor Bruinvissen is 12 kilometer aangehouden. Het habitatverlies dat hierdoor tijdens het heien optreedt op NCP schaal is voor de zeehonden ca. 26%, en voor de Bruinvis ca. 0,8%. Dit heeft een beperkte doorwerking naar de Natura 2000 gebieden waarin deze dieren beschermd zijn. Voor de Bruinvis wordt ingeschat dat er geen effecten optreden op het aantal Bruinvissen in de Noordzeekustzone. Voor de effecten op de migratie van zeehonden tussen de Voordelta en de Waddenzee wordt ingeschat dat dit kan leiden tot 1 à 2 minder geboortes van jongen. Op het niveau van de Nederlandse populatie betekent deze eenmalige geboortebeperving een reductie van 0,1 à 0,3%. Beïnvloeding van het foerageergebied van de zeehonden in de Voordelta is omvangrijk: ca. 81% wordt in meer of mindere mate door het geluid beïnvloed (voor Noordzeekustzone ca. 5%).

De tijdsduur van beïnvloeding is beperkt. Het gaat bij het voorgestelde heischema om maximaal 8,3%²³ van de totale tijd dat er geheid wordt dat het geluid ook aanwezig is in de Voordelta en Noordzeekustzone.

Omdat er ten aanzien van de Bruinvis geen concrete ecologische relatie bestaat tussen de locatie van het windturbinepark Rijnveld Oost en de Natura 2000 gebieden waar de bruinvis wordt beschermd, en de Natura 2000 gebieden zelf niet beïnvloed worden tijdens de bouwperiode is dit effect gezien de kleine omvang van het effect niet significant.

Een vermindering van 1 à 2 geboortes per jaar voor de zeehondenpopulatie van het Deltagebied, zal de omvang van de totale, autonoom snel groeiende Nederlandse populatie niet negatief beïnvloeden. Daarnaast zal het bereiken van het in het aanwijzingsbesluit Voordelta opgenomen instandhoudingsdoel voor de zeehondenpopulatie in het Deltagebied niet verhinderd worden. De omvang van de Deltapopulatie wordt namelijk vooral bepaald door de immigratie en emigratie van en naar de Waddenzee.

Ook het effect betreffende de afname van de kwaliteit van het foerageergebied wordt als niet significant beoordeeld. Zeehonden hebben de mogelijkheid om tijdelijk naar andere, niet door heigeluid beïnvloede gebieden uit te wijken.

²³ Tijdens de aanleg treedt per 72 uur maximaal gedurende 6 uur (2 x 3 uur) een toename van het geluidsniveau als gevolg van heien op (dit is 8,3 % van de tijd).

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Interne accumulatie

De voorgenomen activiteit kan op verschillende manieren effect hebben op beschermde soorten en gebieden. In dat geval dient er binnen deze passende beoordeling deze verschillende effecten opgeteld te worden. Het gaat hier in concreto om de effecten van de aanvaring op de Kleine mantelmeeuw en de effecten van de vislarvenreductie op de Kleine mantelmeeuw. Voor Krammer-Volkerak komt de verwachte additionele sterfte door aanvaringen op 0,19%, ruim onder de effectgrens van 1%. Na accumulatie met het effect van voedselreductie, 0,2%, komt het totale maximale effect op 0,39%. Dit effect doet geen afbreuk aan de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied, zodat geconcludeerd wordt dat aanleg van Rijnveld Oost geen afbreuk doet aan de instandhoudingsdoelen voor Kleine mantelmeeuwen in het Krammer-Volkerak. Voor andere gebieden zijn na accumulatie tevens geen significante effecten vastgesteld.

Cumulatie

In de passende beoordeling is onderzocht of het project tezamen met andere plannen of projecten significante effecten heeft op de instandhouding van de beschermde gebieden.

Er worden geen cumulatieve effecten verwacht van toekomstige zandwinningen voor suppletie en ophoogzand, of van de aanleg van de Tweede Maasvlakte op de migratiemogelijkheden en de kwaliteit van het leefgebied van de Gewone zeehond in de Voordelta. Wel zijn er cumulatieve effecten mogelijk van de aanleg en aanwezigheid van andere windturbineparken met die van windturbinepark Rijnveld Oost, op zowel vogels (aanvaringen) als zeezoogdieren (onderwatergeluid, voedselsituatie).

Conclusie locatiespecifieke Passende Beoordeling

Geen van de effecten van de aanleg en aanwezigheid van windturbinepark Rijnveld Oost heeft significante effecten op de relevante Natura 2000 gebieden in Nederland, het Verenigd Koninkrijk of Duitsland.

Aanvulling op de Passende Beoordeling²⁴

Tijdens de toetsing hebben de initiatiefnemers een aanvulling op de passende beoordelingen aangeleverd. Deze aanvulling bevat aanvullende informatie over de gevolgen voor de zeehondenpopulaties uit Natura 2000 gebieden.

De Commissie heeft specifiek gevraagd naar een onderbouwing van de gevolgen voor de instandhoudingsdoelen van de gewone en de grijze zeehond in de Noordzeekustzone, Waddenzee en de Delta van de volgende twee vraagstukken:

- 1) Hoe beïnvloedt het heien de foerageermogelijkheden?
- 2) Hoe beïnvloedt het heien de dispersie van gewone en grijze zeehonden naar de Voordelta (vanuit de Waddenzee maar ook elders)?

Foerageergedrag en verspreiding

Op basis van de rapporten die gebruikt zijn voor de MER-en en PB's voor de windparken op de Noordzee en recentere inzichten op grond van onderzoek dat in het kader van het (demonstratie) windpark OWEZ is verricht, is een model gemaakt dat een betrouwbaarder beeld van de verspreiding van de gewone

²⁴ De aanvulling is genaamd 'Nadere informatie effecten aanleg windparken op zeehonden NCP', 1 juni 2009.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

zeehond geeft. Uit dit model kan geconcludeerd worden dat de gradiënt van zeehondendichtheid erg steil is, met 0,1 tot meer dan 100 zeehonden per km² rondom de ligplaatsen en 0,0001 tot 0,00001 zeehond per km² op ca. 10 kilometer afstand.

Voor de grijze zeehond geldt een vergelijkbaar verhaal, met twee voornaamste verschillen:

- de grijze zeehond is minder gevoelig voor verstoring dan de gewone; de verstoringafstand en het verlies aan foerageergebied zal derhalve dan ook minder zijn;
- de foerageertochten en de daarbij afgelegde afstanden zijn beduidend groter bij de grijze zeehond dan bij de gewone zeehond.

Effecten van heien op foeragerende zeehonden

Volgens de PB's zouden voor de voorgenomen initiatieven voor de windparken 30 à 40 % van de zeehonden van de gemiddelde populatie in de Waddenzee binnen deze afstand komen. Als de avoidance afstand van 80 km aangehouden wordt en de dichtheden van het eerder genoemde OWEZ-onderzoek als uitgangspunt worden genomen, dan gaat het echter om een enkel procent van de Nederlandse zeehondenpopulatie. Gelet op het feit dat uit de OWEZ gegevens blijkt dat het om een toename van de foeragedruk van (veel) minder dan een procent gaat, kan dan ook een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen voor de gewone zeehond in de Voordelta, de Noordzeekustzone en de Waddenzee redelijkerwijs worden uitgesloten, voor zover dit het punt betreft van verlies van foerageergebied.

Voor de grijze zeehond geldt dat, gezien de langere en verdere foerageertochten dan de gewone zeehond, lagere gevoeligheid voor onderwatergeluid, vanwege de specifieke levenswijze in staat is om uit te wijken naar een groter foerageergebied en er hoge interactie is tussen de Britse en Nederlandse kolonies, tijdelijke verplaatsing door onderwatergeluid geen effecten zal hebben op de populaties en significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor deze soort in de Nederlandse Natura 2000 gebieden daarom is uit te sluiten.

Verlies dispersiemogelijkheden en migratie naar de Deltawateren

Uit onderzoek blijkt dat, bij een worst-case scenario, kleine en tijdelijke beperking in de aanvoer van gewone zeehonden niet tot een duurzame aantasting leidt van de mogelijkheid tot uitbreiding van de populatie in Deltawateren. Hierbij is het van groot belang op te merken dat de instandhoudingsdoelstelling voor de Deltawateren niet bereikt kan worden door een gebrek aan voldoende rust in het gebied. Verstoring door recreatie wordt daar als hoofdoorzaak gezien van de achterblijvende aantallen geboortes en grote sterfte van de pups aldaar. Met de inwerkingtreding van het beheerplan van de Voordelta is bovendien de autonome groei van de populatie gewone zeehond mogelijk geworden. De verwachting is dat daarmee de afhankelijkheid van de migratie vanuit de Waddenzee zal verdwijnen.

Gezien het migratiegedrag van de grijze zeehond, de sterke groei van de (meta)populatie, de grote foerageerafstanden en de lagere gevoeligheid van de soort voor onderwatergeluid is het niet aannemelijk dat deze soort beperkt zal worden in zijn behoud en ontwikkeling in de Voordelta, mede vanwege de goede uitwisselingsmogelijkheden met groeiende populaties in binnen- en buitenland.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

3.4.4 Adviezen

Advies Commissie m.e.r. omtrent het MER

De commissie is van oordeel dat in het MER en de aanvulling daarop de essentiële informatie om het milieubelang een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven aanwezig is.

Uit het MER en de aanvulling blijkt dat significante gevolgen voor Natura 2000 gebieden of soorten op voorhand niet zijn uit te sluiten. In de aanvulling is gesteld dat deze conclusie is ingegeven door belangrijke kennisleemtes. De commissie onderschrijft dit ten aanzien van de effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren, vissen en vislarven - ook in cumulatie met andere geluidsbronnen. Ze meent echter dat - ondanks deze kennisleemtes - ook op grond van de 'beste wetenschappelijke kennis ter zake', zoals verwoord in MER en aanvulling, significante negatieve gevolgen voor de instandhouding niet zijn uit te sluiten.

De commissie adviseert om de (mogelijke) gevolgen van verstoring van zeezoogdieren, trekvisen, Kleine mantelmeeuw, Jan van gent en Kleine zwaan expliciet te betrekken bij de 'passende beoordeling'. Daarbij wil ze er zekerheidshalve op wijzen dat ook de indirecte effecten van verminderd vislarventransport naar de Noordzeekustzone en Waddenzee (effectroute via de voedselketen) betrokken dienen te worden bij de toets aan de gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van deze twee Natura 2000 gebieden.

Advies Commissie m.e.r. omtrent de PB

De Commissie toetst begin 2009 gelijktijdig 17 afzonderlijke initiatieven voor offshore windenergie op de Noordzee. Deze toetsingen bestaan uit een MER en een passende beoordeling. Voor een aantal van deze projecten heeft de Commissie eerder al een toetsingsadvies uitgebracht over het MER. Daarom toetst zij in die gevallen nu alleen de passende beoordeling. Hierbij wordt wel relevante informatie uit het MER betrokken. Tijdens de toetsing heeft de aanvrager een aanvulling op de passende beoordelingen aangeleverd. De Commissie heeft deze aanvulling betrokken bij de toetsing.

De Commissie heeft op 22 december 2008 al een toetsingadvies over het MER uitgebracht en toetst daarom in dit advies alleen de passende beoordeling en de aanvulling daarop en acht de conclusies in de passende beoordeling en de aanvulling navolgbaar.

Zeezoogdieren en vislarven

Vanwege de complexiteit van de effectvoorspelling van onderwatergeluid en belangrijke kennisleemtes sluit de Commissie niet uit dat er wel belangrijke gevolgen op Grijze en Gewone zeehonden kunnen optreden. Gezien de tijdelijkheid van het effect (éénmalig en gedurende de minst gevoelige periode van de Grijze zeehond) meent de Commissie dat deze gevolgen niet leiden tot wezenlijke "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden door de effecten van heien.

De Commissie concludeert op basis van de beschikbare informatie dat voor de Gewone en de Grijze zeehond "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden wel uit te sluiten is, mits de heiwerkzaamheden beperkt blijven tot maximaal één heiseizoen (waarin het onderhavige windpark en mogelijk

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

ook andere parken gebouwd kunnen worden) en in ieder geval de gevoelige periode van de Grijze zeehond gemeden wordt.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

De Commissie concludeert het volgende:

- Gewone zeehond: op basis van de huidige populatiegrootte, de instandhoudings-doelstellingen en de informatie uit de aanvulling is "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee vooralsnog uit te sluiten. De Commissie verwacht op basis van de beschikbare informatie, dat een tijdelijke vermindering (gedurende maximaal één heiseizoen) van het aantal zeehonden dat de Natura 2000 gebieden in de Voordelta bereikt, geen "aantasting van de natuurlijke kenmerken" tot gevolg heeft;
- Grijze zeehond: mogelijk treden tijdelijke effecten op op de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000 gebieden, maar die hebben geen "aantasting van de natuurlijke kenmerken" tot gevolg (uitgaande van maximaal één heiseizoen en heien buiten de periode december tot en met maart);
- Bruinvis: ondanks belangrijke onzekerheden, is wel de zekerheid verkregen dat er geen "aantasting van de natuurlijke kenmerken" in het Natura 2000 gebied Noordzeekustzone optreedt als gevolg van het heien op de Bruinvis. Het voornemen kan negatieve gevolgen hebben voor de zeer ongunstige staat van instandhouding van de Bruinvis op het Nederlands Continentaal Plat (de Bruinvis staat vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn);
- Vislarven: ondanks de onzekerheden in het model is het navolgbaar dat de passende beoordeling concludeert dat mortaliteit van vislarven niet leidt tot "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden.

De Commissie adviseert bij de besluitvorming rekening te houden met een onderschatting van het aantal bruinvissen en de verstoringafstand.

Om te voorkomen dat door cumulatie met de gevolgen van een volgend heiseizoen alsnog "aantasting van natuurlijke kenmerken" kan optreden is het belangrijk te monitoren en de resultaten hiervan te toetsen alvorens met een volgende heiperiode te starten.

Uit de beschikbare informatie blijkt verder dat met de maximale inzet van mitigerende maatregelen negatieve effecten van onderwatergeluid waarschijnlijk aanzienlijk te beperken zijn (voor al het onderwaterleven). Het gaat hierbij om:

- een combinatie van (innovatieve) technische maatregelen die de geluidsproductie tijdens het heien verminderen en
- het in gevoelige periodes uitsluiten van heiwerkzaamheden. De passende beoordeling geeft deze periode weer voor vislarven (december – juni).

De Commissie adviseert bovengenoemde mitigerende maatregelen bij de besluitvorming te betrekken.

Ten aanzien van het voorkomen van zeezoogdieren en de onzekerheden in de modellering van de verstoringafstanden adviseert de Commissie bij de besluitvorming uit te gaan van de in het toetsingsadvies genoemde hogere dichtheden en een 'worst-case'-scenario bij de modellering.

Daarnaast wil de Commissie de aandacht vestigen op een niet in het MER beschreven alternatieve funderingstechniek waarbij niet geheid hoeft te worden.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Dit is de zogenaamde 'gravity base structure' fundering. Het toepassen van deze fundering geeft de zekerheid dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000 gebieden niet zullen worden aangetast, omdat de effecten veroorzaakt door heien niet optreden. Dit is voor de besluitvorming ook een relevant gegeven.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Vogels

De Commissie constateert dat de effecten op vogels in de passende beoordeling goed beschreven zijn. De Commissie concludeert op basis van de informatie in de passende beoordeling dat geen "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van de Natura 2000 gebieden langs de Nederlandse kust optreden als gevolg van aanvaringen van Kleine mantelmeeuwen met het windpark.

Vanuit het wettelijk kader dient getoetst te worden aan bestaande windparken en aan reeds vergunde andere parken. In hoeverre verdere "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden langs de Nederlandse kust kan optreden, is afhankelijk van hoeveel en welke parken vergund zullen worden. Dit vormt daarmee een belangrijk aandachtspunt bij de besluitvorming over de te vergunnen parken. De Commissie adviseert bij de besluitvorming de cumulatieve effecten met de 16 andere initiatieven voor windmolenparken en de effecten door bestaand gebruik te betrekken bij de beoordeling.

Monitoring

De Commissie adviseert om bij het monitoring- en evaluatieprogramma de vastgestelde / geschatte aanvaringsslachtoffers te toetsen aan de fluxen die gebruik maken van de Zuidelijke Noordzee in plaats van de totale Europese populaties. De Commissie adviseert om bij het onderdeel vogels expliciet aandacht te besteden aan de Kleine mantelmeeuw.

Gezien de aanwezige kennisleemtes en onzekerheden in de effectbepaling, adviseert de Commissie het onderwatergeluid en de aanwezigheid en het gedrag van zeezoogdieren nauwgezet te monitoren zowel in de jaren voorafgaand aan de bouw (T0), tijdens de bouw vanaf het moment dat begonnen wordt met heien en na afloop van de bouw. Om te voorkomen dat in cumulatieve "aantasting van natuurlijke kenmerken" optreedt, is het belangrijk te monitoren en de monitoringsresultaten te toetsen.

De Commissie adviseert de kennisontwikkeling ten aanzien van de mogelijke effecten van geluidemissies als gevolg van bodemonderzoek nauwlettend te volgen en als daar aanleiding toe is mitigerende maatregelen in de vergunningvoorschriften op te nemen.

Behalve voor offshore windpark Rijnveld Oost lopen er procedures voor diverse andere offshore windparken op het Nederlandse deel van de Noordzee, ook van andere initiatiefnemers. De Commissie is van mening dat het meerwaarde heeft de monitoringprogramma's van de diverse parken op elkaar af te stemmen, of liever nog in een gezamenlijke monitoring uit te voeren.

3.4.5 Aanpassingen op het ontwerpbesluit

Ambtshalve aanpassingen

Zwanenwater en Pettemerduinen

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Uit de brief²⁵ omtrent 'Tenderregeling windenergie op zee' van het Ministerie van Economische Zaken aan de Tweede Kamer van 1 oktober 2009, blijkt dat de minister van LNV voornemens is in het definitieve aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied Zwanenwater en Pettemerduinen geen instandhoudings-doelstelling voor de Kleine mantelmeeuw (als broedvogel) op te nemen. Het is gebleken dat deze soort zich niet kwalificeert te worden opgenomen in het aanwijzingsbesluit, aangezien van de Kleine mantelmeeuw niet minimaal 1% van de landelijke broedpopulatie in het desbetreffende gebied voorkomt. Derhalve heeft het bevoegd gezag alle stukken omtrent de Kleine mantelmeeuw in Zwanenwater en Pettemerduinen uit de besluiten verwijderd.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Naar aanleiding van de zienswijze van Airtricity op windturbinepark Den Helder 1 is in par. 3.4.3 onder kopje 'Vogels' het fragment '...i.c.m. het verlies van foerageergebied...' toegevoegd.

Bij par. 3.4.3 is de tekst onder kopje 'Conclusie handreiking Passende Beoordeling' verwijderd.

Bij par. 3.4.3 onder het kopje 'Locatiespecifieke passende beoordeling' is een alinea toegevoegd.

Bij par. 3.4.3 onder het kopje 'Doorwerking juvenielen en kinderkamerfunctie' en 'Doorwerking vislarvenreductie op vogels en zeezoogdieren' is de tekst vervangen teneinde dit deel begrijpelijker te maken.

Bij par. 3.4.3 onder het kopje 'Zeezoogdieren' is 'leefgebied' vervangen door 'foerageergebied'.

Bij par. 3.4.6 onder het kopje 'Overwegingen omtrent cumulatieve' zijn 4 alinea's toegevoegd die de redeneerlijn omtrent de cumulatieve volgorde duidelijker uitleggen.

Bij par. 3.4.6 onder het kopje 'Cumulatieve vogels' is het windturbinepark Scheveningen Buiten toegevoegd aan de cumulatieve volgorde, aangezien dit park aanvankelijk afgewezen is en nu, na het vervallen van de afwijzingsgronden, toegekend is. Samen met het feit dat het aantal vergunde windturbines bij windpark Beaufort gewijzigd is, heeft dit tot effect gehad dat de cumulatieve percentages voor ecologische effecten veranderd zijn. Deze percentages zijn waar van toepassing tevens aangepast in de tekst.

Naar aanleiding van de zienswijze van Norton Rose op windturbinepark Tromp Binnen is in par. 3.4.6 onder het kopje 'Conclusie bevoegd gezag omtrent ecologie' de passage '...en ziet daarom geen reden om de door de aanvrager ingediende Passende Beoordeling in twijfel te trekken' verwijderd.

²⁵ Brief met kenmerk ET/ED / 9152959. (TK 2009-2010, 31239 nr.71).

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

3.4.6 Overwegingen en conclusie bevoegd gezag

Algemeen

Door aan vergunningen het voorschrift met de heibeperking van 1 januari tot 1 juli te verbinden worden negatieve effecten van het heien zoveel mogelijk voorkomen. Door het opnemen van dit voorschrift worden voedselketeneffecten door de bouw van een windturbinepark, op de van juveniele vis afhankelijke vogelsoorten van Natura 2000 gebieden uitgesloten. Immers, door de vislarfsterte die optreedt ten gevolge van heiactiviteiten in juli zal dit pas tot een reductie in juveniele vis leiden nadat de jongen van de betreffende vogelsoorten de kolonie al hebben verlaten. Dat wil zeggen dat het broedsucces van deze vogelsoorten niet afhankelijk is van vislarfsterte die optreedt ten gevolge van heiactiviteiten in juli. Concreet gaat het om de soorten Kleine Mantelmeeuw, Grote Stern, Visdief, Noordse Stern in de Natura 2000 gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee, en de Natura 2000 gebieden in het Deltagebied (voor zover deze gebieden voor deze soorten zijn aangewezen). Effecten op vogelsoorten van Natura 2000 gebieden, op zichzelf staand of in cumulatie, kunnen derhalve alleen nog optreden op basis van het aantal aanvaringsslachtoffers.

Overwegingen omtrent de Passende Beoordeling

Met betrekking tot de onderwerpen besproken in de Passende Beoordeling is de conclusie van het bevoegd gezag dat de effecten van het windturbinepark Rijnveld Oost, gegeven de consequente manier waarop de zogenaamde 'worst case' wordt toegepast, op zichzelf staand niet significant zijn.

Overwegingen omtrent cumulatie

Voor de bepaling van de cumulatieve effecten als gevolg van de voorgenomen realisering van meerdere windturbineparken op zee heeft het bevoegd gezag aansluiting gezocht bij de volgorde waarop het bevoegd gezag voor de wet op grond van artikel 7.18 Wm, in samenhang met 7.28 Wm over reële vergunningaanvragen beschikt. Vergunningaanvragen zonder tijdig volledig en juist verklaard MER kunnen niet leiden tot vergunningverlening en zouden daarmee voor de bepaling van de cumulatieve gevolgen niet van belang zijn. Slechts vergunningaanvragen voorzien van een volledig en juist verklaard MER kunnen, mede gelet op artikel 7.28 Wm, leiden tot inhoudelijke besluitvorming door het bevoegd gezag. Artikel 7.28 Wm bevat in dit verband een dwingend kader voor het buiten behandeling stellen van een aanvraag waarvoor een MER- of m.e.r.-beoordelingsplicht geldt (aanvaardbaarheidsoordeel).

Van 2006 tot juli 2008 is voor een aantal aanvragen voor windturbineparken op zee een MER overgelegd. Het betreft op chronologische volgorde de parken West Rijn, Beaufort (voorheen Katwijk), Scheveningen Buiten, Breeveertien II, Rijnveld Noord en Rijnveld Oost. Na beoordeling van de inhoud van de afzonderlijke MER's heeft het bevoegd gezag bij afzonderlijke besluiten het MER, gelet op de daarvoor afgegeven richtlijnen en adviezen, aanvaardbaar en de aanvraag volledig verklaard en de procedure overeenkomstig hoofdstuk 7 Wm vervolgd. Onderdeel van deze procedure is de verplichte advisering door de Commissie. De Commissie constateerde dat het MER onvoldoende informatie inhield om uit te sluiten dat de windturbineparken in cumulatie significante effecten op de Natura 2000 gebieden zouden hebben. Dit betekende dat in aanvulling op het MER een locatiespecifieke passende beoordeling diende te worden opgesteld. Op 8 juli 2008 is aan de windsector de handreiking passende beoordeling uitgereikt welke informatie bevatte voor het opstellen van een locatiespecifieke passende beoordeling. Voor

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

de aanvragen waarbij het MER reeds volledig en juist was verklaard, had dit tot gevolg dat het MER op basis van dit advies van de Commissie alsnog parallel aan de behandeling van de vergunningaanvraag met een passende beoordeling diende te worden aangevuld.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Voor initiatieven zonder volledig en juist verklaard MER, diende de passende beoordeling onderdeel uit te maken van het (nog in te dienen) MER. Het bevoegd gezag heeft hierbij gebruik gemaakt van haar bevoegdheid om deze initiatiefnemers te wijzen op de onvolledigheid van het MER overeenkomstig artikel 7.18 Wm. Voor de beoordeling van de gezamenlijke, cumulatieve gevolgen van windturbineparken op de Noordzee is voor deze initiatieven de volgorde van indiening van volledige aanvragen, met inbegrip van een volledig en juist verklaard MER, doorslaggevend. Voor de aanvragen Q4-WP, Brown Ridge Oost, Rijnveld West, Den Helder I, Callantsoog Noord, Q10, Helmveld, BARD Offshore NL1, EP Offshore NL1, GWS Offshore NL1, Tromp Binnen en Rotterdam Noord-West is daarvoor de (tijdige) datum van ontvangst van de passende beoordeling als onderdeel van het MER het bepalende gegeven.

Het voorgaande leidt tot de volgende cumulatieve volgorde:

1. West Rijn, 2. Beaufort (voorheen Katwijk), 3. Scheveningen Buiten, 4. Breeveertien II, 5. Rijnveld Noord, 6. Rijnveld Oost, 7. Q4-WP, 8. Brown Ridge Oost, 9. Rijnveld West, 10. Den Helder I, 11. Callantsoog Noord, 12. Q10, 13. Helmveld, 14. BARD Offshore NL1, 15. EP Offshore NL1, 16. GWS Offshore NL1, 17. Tromp Binnen en 18. Rotterdam Noord-West.

Reeds bestaande windmolenparken zijn bij de berekening van de cumulatieve effecten niet meegenomen. Effecten die deze bestaande windmolenparken afzonderlijk of tezamen met overige storende factoren op de te beschermen gebieden hebben, zijn reeds meegenomen in het MER, respectievelijk in de passende beoordeling, als huidige situatie.

Cumulatieve effecten zijn mogelijk op zowel zeezoogdieren (onderwatergeluid, voedselsituatie) als vogels (aanvaringen) en zijn in deze gevallen additief of minder dan additief; dat wil zeggen dat het cumulatieve effect de som van de afzonderlijke effecten of minder zal zijn.

Cumulatie zeezoogdieren

Verstoringseffecten op zeezoogdieren ten gevolge van heiactiviteiten kunnen cumuleren in zowel tijd als ruimte. De precieze gevolgen van de gecumuleerde effecten zijn niet bekend. In een *worst case* benadering is er van uitgegaan dat het verloren gebied niet alleen ontoegankelijk is tijdens het daadwerkelijke heien, maar dat bruinvissen en zeehonden gedurende de gehele heiperiode geen gebruik maken van het gebied.

Bij zeehonden wordt er vanuit gegaan dat de afstand vanaf de heiplaats waarbinnen een gedragsreactie plaatsvindt maximaal 80 km kan bedragen. Ook deze verstoringafstand betreft een *worst case* aanname. Bij een cumulatief scenario waarbij meerdere parken per jaar worden gebouwd, en er niet of nauwelijks overlap in de ruimtelijke verstoring is, kan vrijwel het hele NCP verstoord worden. In het geval er binnen één kalenderjaar 2 parken worden gebouwd waarvan de verstoringcontouren niet of nauwelijks overlappen wordt ca 60% van het NCP verstoord voor zeehonden. Het voorgaande houdt in dat bij de

BESLUIT Wbr-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

aanleg van meerdere parken per jaar een groot deel van het NCP, gedurende de geheleelperiode niet meer toegankelijk is voor zeehonden om te foerageren of voor andere activiteiten.

Gelet op de kennisleemtes die bestaan omtrent de verstoringseffecten door heiactiviteiten, het advies van de Commissie m.e.r. inzake de (cumulatieve) effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren en het belang van de in het kader van de Wbr te betrachten voorzorg, is het bevoegd gezag van mening dat een dergelijke grootschalige verstoring van het leef- en foerageergebied van zeehonden zoveel mogelijk voorkomen dient te worden. Hiertoe heeft het Bevoegd Gezag in de voorschriften bij de vergunningen opgenomen dat in het Nederlands deel van de Noordzee gedurende één bouwseizoen steeds één windturbinepark geheid mag worden. Hierdoor zal de genoemde 60% verstoring niet voorkomen.

Vanwege het voorkomen van effecten op de migratie van zwangere vrouwtjes van de Gewone Zeehond in de periode januari – juni is het bevoegd gezag van mening dat in dit verband slechts voor één windturbinepark per kalenderjaar enkel in de periode juli-december geheid mag worden. Hiertoe heeft het bevoegd gezag voorschriften in dit besluit opgenomen. Als gevolg van de genoemde voorschriften worden grootschalige ruimtelijke verstoringen voor zeehonden binnen een kalenderjaar zoveel mogelijk beperkt.

Door het opnemen van de voorschriften in de vergunningen wordt cumulatie van effecten door het heien van windparken grotendeels voorkomen.

Er kan echter niet uitgesloten worden dat over meerdere jaren cumulatie plaatsvindt.

Wanneer meerdere jaren achter elkaar windparken gebouwd worden, kan de aanwas afkomstig van zeehonden uit andere gebieden over een langere periode verder afnemen, waardoor "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000-gebieden kan optreden.

Om het effect van heien op de aanwas door immigratie van zeehonden uit andere gebieden inzichtelijk te maken, zal in de vergunningen een uitbreiding van al bestaand zenderonderzoek worden voorgeschreven. Ook zullen resultaten worden betrokken uit de overige lopende monitoringsprogramma's naar zeehonden op het NCP.

Cumulatie vogels

Cumulatie kan optreden door de cumulatie van het aantal aanvaringsslachtoffers. Met betrekking tot aanvaringsslachtoffers kunnen alleen de effecten op de Kleine mantelmeeuw en de Jan van gent cumuleren. Ook gecumuleerd is het effect op de Jan van gent niet significant (maximaal 0,27% additionele sterfte voor Helgoland). Het cumulatieve effect op de Kleine mantelmeeuw voor wat betreft het aanvaringsrisico bedraagt voor Duinen en Lage Land Texel 0,79%, voor het Krammer-Volkerak 2,26% en het Veerse Meer 2,01%. Voor de andere Natura 2000 gebieden is er geen sprake van cumulatie.

In de passende beoordeling wordt beargumenteerd dat de bij iedere kolonie voorkomende floaters, de vrijgekomen plekken van gestorven dieren innemen waardoor het effect van additionele sterfte geen effect heeft op populatieniveau. Bij een, volgens de passende beoordeling, zeer laag percentage van 10% floaters, kan de populatie, 5,82% additionele sterfte aan. De 5,82% additionele sterfte is in

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT Wbr-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

dat geval te beschouwen als een soortspecifieke uitwerking van de 1% additionele sterfte van het ORNIS-criterium²⁶. Bij een dergelijk effect wordt het herstellend vermogen van de populatie immers niet aangetast.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Uit de passende beoordeling blijkt dat de kolonie in het Krammer Volkerak zich momenteel op het instandhoudingsdoel bevindt. 2,26% additionele sterfte komt overeen met 3,15 dieren per jaar. Dat betekent dat voor de gehele levensduur van het park (20 jaar) er in het meest ongunstige geval 63 vogels van deze kolonie verdwijnen. In de passende beoordeling wordt beargumenteerd dat de bij iedere kolonie voorkomende floaters, de vrijgekomen plekken van gestorven dieren innemen waardoor het effect van additionele sterfte geen effect heeft op populatieniveau. Bij een, volgens de passende beoordeling, zeer laag percentage van 10% floaters gaat het bij de kolonie in het Krammer Volkerak om 162 dieren. Het instandhoudingsdoel van 810 broedparen komt gegeven dit aantal floaters rondom de kolonie dus niet in gevaar. Op grond van het voorgaande wordt geconcludeerd dat in het licht van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000 gebied Krammer-Volkerak er geen significante effecten zullen optreden.

De passende beoordeling geeft aan dat het aantal broedparen Kleine mantelmeeuwen in de kolonie van het Veerse Meer lager (590) is dan het instandhoudingsdoel (700). Deze getallen zijn gebaseerd op de jaren 1999-2004. Uit de meest recente tellingen door Rijkswaterstaat (2007) blijkt dat er in de periode 2003-2007 gemiddeld 860 broedparen aanwezig waren en dat de kolonie in het Veerse Meer zich daarmee boven het instandhoudingsdoel bevindt. Een cumulatieve additionele sterfte van 2,01% ten gevolge van West Rijn, Beaufort, Scheveningen Buiten, Breeveertien II en Rijnveld Oost is niet als significant effect te beschouwen en het instandhoudingsdoel komt daarom niet in gevaar.

Overwegingen omtrent nieuw aangemelde Natura 2000 gebieden

Onder de Habitatrichtlijn zijn op 22 december 2008 de Kustzee ten Noorden van Bergen, de Vlake van Raan, de Doggersbank en de Klaverbank aangemeld. Deze gebieden zijn aangemeld om redenen van het voorkomen van een aantal habitattypen (riffen zandbanken), zeezoogdieren (Bruinvis, zeehonden) en diadrome vissen (prikken, elft en fint). Bovenstaande gebieden staan nog niet op de communautaire lijst.

Ten overvloed: uit de passende beoordeling blijkt dat op basis van de analyses die zijn uitgevoerd voor de andere dan bovengenoemde, voor dit gebied relevante Natura 2000 gebieden, significante effecten voor zeezoogdieren kunnen worden uitgesloten. De Doggersbank en de Klaverbank bevinden zich buiten de 80 km contour van het windpark; voor de twee andere gebieden geldt dat de effecten van onderwatergeluid door heien van tijdelijke aard zijn terwijl onderwatergeluid tijdens de exploitatiefase van zeer beperkte aard is. De aantallen van de

²⁶ Volgens dit criterium, opgesteld door het ORNIS comité, moet iedere additionele sterfte van minder dan één procent van de totale jaarlijkse sterfte aan de betrokken populatie (gemiddelde waarde) als niet significant worden beschouwd. Het Hof van Justitie gebruikt dit criterium als maatstaf om te beoordelen of sprake is van significantie (o.a. zaak C-79/03 (Commissie/Spanje)).

BSLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

aangewezen vissoorten in de gebieden zijn laag. Significante effecten op de populatie kunnen worden uitgesloten.

Overwegingen omtrent advies Commissie m.e.r..

Bevoegd gezag heeft kennis genomen van het advies van de Commissie met betrekking tot het MER en de Passende Beoordeling van Rijnveld Oost. Bevoegd gezag neemt het advies van de Commissie grotendeels over, maar verschilt van inzicht met betrekking tot de volgende punten:

- Het MER gaat voor de bruinvis uit van dichtheden en een verstoringsafstand die te laag zijn voor een situatie tijdens de bouw. Mede gezien de zeer ongunstige staat van instandhouding van de bruinvis binnen het NCP is deze onderschatting een belangrijk aandachtspunt bij de besluitvorming.

Bevoegd gezag deelt de conclusie van de Commissie dat de landelijke staat van instandhouding voor bruinvissen zeer ongunstig is. Bij de Passende beoordeling is gebruik gemaakt van de gegevens uit SCANS II, deze gegevens daterend uit 2005, worden aangemerkt als meest representatief voor de huidige situatie. Bevoegd gezag kent de opvatting over hotspots en seizoensmigratie, maar er is onvoldoende feitelijke onderbouwing om hier andere dichtheidscijfers op te baseren.

De theoretische vermijdingsafstand waarvan in de Passende Beoordeling wordt uitgegaan wordt ondersteund door empirische waarnemingen in het veld. Bevoegd gezag ziet dan ook geen aanleiding om van een andere verstoringsafstand en dichtheidspercentages uit te gaan.

Uit het advies van de Commissie blijkt dat het deel van de Noordzee dat tijdens de bouwfase van het windpark Rijnveld Oost tot een reactie bij Bruinvissen zou kunnen leiden, normaliter het leefgebied voor ongeveer 180 Bruinvissen vormt (uitgaande van een dichtheid van 0,4 per km²). Dit betreft ongeveer 0,12% van het maximale aantal, in het Zuidelijk deel van de Noordzee voorkomende Bruinvissen en 0,04 tot 0,06 % van het aantal in de hele Noordzee. Dit is op populatieniveau een dermate klein effect dat effecten op het aantal, op het NCP voorkomende Bruinvissen kunnen worden uitgesloten.

- De Commissie stelt dat de toetsing aan de bestaande parken Prinses Amalia en OWEZ een belangrijk aandachtspunt vormt voor de besluitvorming. De Commissie adviseert bij de besluitvorming de effecten door bestaand gebruik te betrekken bij de beoordeling.

In het MER is bij de cumulatieve rekening gehouden met de realisatie van andere windturbineparken met een gezamenlijk vermogen van ten minste 1000 MW, inclusief de reeds vergunde windturbineparken Prinses Amalia en OWEZ. Conclusies uit het MER zijn door het bevoegd gezag betrokken bij de besluitvorming. In de Passende Beoordeling zijn deze parken niet beschouwd als plannen of projecten in de zin van de Habitatrichtlijn, maar als bestaand gebruik meegenomen. Bevoegd gezag is samenvattend van mening dat toetsing aan de bestaande windparken ruimschoots onderdeel uitmaakt van de besluitvorming.

Conclusie bevoegd gezag omtrent ecologie

Met betrekking tot de onderwerpen besproken in de passende beoordeling is de conclusie van het bevoegd gezag dat de effecten van het windturbinepark Rijnveld

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BSLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Oost, gegeven de consequente manier waarop de zogenaamde 'worst case' wordt toegepast, op zichzelf staand niet significant zijn.

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

Tijdens de effectbeschrijving van het MER zijn leemtes in kennis geconstateerd met betrekking tot de milieu-effecten van de aanleg, aanwezigheid en verwijdering van het windmolenpark Rijnveld Oost.

Bevoegd gezag heeft op basis van de passende beoordeling en de stukken die ter aanvulling hierop zijn binnengekomen, voldoende inzicht in de aard en omvang van deze effecten verkregen om tot een besluit te komen.

Onderzocht is of het project tezamen met andere plannen of projecten significante effecten heeft op de instandhouding van de beschermde gebieden.

De effecten van Rijnveld Oost die cumuleren met de effecten van andere vergunde windmolenparken zijn in het kader van dit besluit overwogen. Hierbij is rekening gehouden met de uitkomsten van de passende beoordeling voor deze parken, inclusief de beperkingen die aan de vergunningen worden verbonden. Hieruit volgt dat significante effecten uitgesloten kunnen worden.

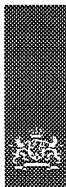
Uit artikel 3 lid 2 van de Wbr volgt dat rekening dient te worden gehouden met de bescherming van belangen van andere dan waterstaatskundige aard, voor zover daarin niet reeds is voorzien bij of krachtens andere wet. Hier wordt met name gedoeld op belangen ten aanzien van natuur en milieu (ecologie). Bij de beoordeling van de aanvraag is derhalve bekeken of de activiteit niet leidt tot onaanvaardbare gevolgen voor het milieu. Uit artikel 1 lid 2 van de beleidsregels volgt dat onder milieu ook natuur wordt verstaan.

Het bevoegd gezag houdt bij de onderhavige besluitvorming rekening met de bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Het bevoegd gezag is géén onderzoeksresultaten of andere gegevens bekend waaruit het tegendeel blijkt. Op grond daarvan staan op dit moment de bepalingen van de Habitat- en Vogelrichtlijnen een positief besluit ten aanzien van de effecten van het windturbinepark Rijnveld Oost op Natura 2000 gebieden niet in de weg.

3.5 Eindconclusie bevoegd gezag

Het bevoegd gezag komt op basis van het MER, de inspraak en de adviezen met bovenstaande overwegingen met betrekking tot de effecten op scheepvaartveiligheid, luchtvaartveiligheid, mijnbouw en ecologie tot de conclusie dat voor het windturbinepark Rijnveld Oost geen vergunning kan worden verleend aan de aanvrager op grond van de aspecten scheepvaartveiligheid en luchtvaartveiligheid.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

4) BESLUIT

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat besluit op grond van de opgenomen overwegingen aan Rijnveld Oost B.V. i.o., een vergunning op de aanvraag te weigeren op grond van artikel 2 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
namens deze,
het Hoofd van de Afdeling Vergunningverlening
Rijkswaterstaat dienst Noordzee

Dhr. ir. A.J.M. Geurts van Kessel

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

MEDEDELING

Beroep

Belanghebbenden die hun zienswijze tegen het ontwerpbesluit naar voren hebben gebracht, of die redelijkerwijs niet verweten kan worden tegen het ontwerpbesluit geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen op grond van de Algemene wet bestuursrecht gedurende zes weken tegen dit besluit beroep instellen.

De beroepstermijn vangt aan met ingang van de dag na de dag waarop het besluit ter inzage is gelegd. Om in beroep te gaan tegen het besluit dient het beroepsschrift te worden gericht aan de rechtbank in het rechtsgebied waarin belanghebbende woonplaats houdt dan wel gevestigd is.

Het definitief besluit en bijbehorende stukken liggen gedurende reguliere openingstijden op de volgende locaties ter inzage:

- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noordzee in Rijswijk,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noord-Nederland in Leeuwarden,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noord-Holland in Haarlem,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Zuid-Holland in Rotterdam,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Zeeland in Middelburg,
- het Ministerie van Verkeer en Waterstaat in Den Haag.

Het ondertekende beroepsschrift dient ten minste te bevatten:

- uw naam en adres;
- de dagtekening;
- een omschrijving van het besluit waartegen het beroep is gericht;
- de gronden van het beroep.

Voorlopige voorziening

Voorts bestaat de mogelijkheid om - gelijktijdig met of na de indiening van het beroepsschrift - een verzoek te doen tot het treffen van een voorlopige voorziening. Een zodanig verzoek dient te worden gericht tot de voorzieningenrechter van de rechtbank waarbij het beroep wordt ingesteld.

Zowel in verband met de behandeling van het beroep als in verband met het verzoek om voorlopige voorziening wordt griffierecht geheven. Omtrent de hoogte daarvan, de wijze waarop en de termijn waarbinnen u dient te betalen, krijgt u na indiening van het beroep c.q. het verzoek om voorlopige voorziening bericht van de griffie.

Voor inlichtingen over de beroepsprocedure kunt u zich wenden tot het Centrum Publieksparticipatie, telefoon 070 - 456 96 04. Het besluit en de daarop betrekking hebbende stukken kunt u downloaden of opvragen via www.centrumpp.nl.

Meer achtergronden over windturbineparken op de Noordzee zijn te vinden op www.noordzeeloket.nl.

Voor nadere informatie over de inhoud van het besluit, kunt u contact opnemen met Rijkswaterstaat Noordzee, secretariaat Water en Scheepvaart, telefoon 070 - 33 66 843.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

BIJLAGE 1: Specificatie onderliggende documentatie bij de aanvraag

De vergunningsaanvraag bestaat uit de volgende documenten en /of bijlagen :

1. Aanbiedingsbrief d.d. 10 september 2007 (kenmerk: P103\Wbr-verg03.brk) Aanvraag Wbr-vergunning Offshore Windturbinepark ontvangen op 10 september 2007;
2. Oprichtings- en constructieplan Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
3. Onderhoudsplan Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
4. Veiligheidsplan Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
5. Appendix E bij het Veiligheidsplan Safety at Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
6. Verlichtingsplan Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
7. Calamiteitenplan Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
8. Verwijderingsplan Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
9. Milieu Effect Rapport Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
10. Deelrapport Cumulatieve Effecten Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
11. Samenvatting Milieu effect rapport Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost;
12. Veiligheidsstudie Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord en Rijnveld Oost, MARIN, rapportnr. 20082.622/H1, d.d. 6 februari 2007;
13. Ontwerpdocumenten Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost (vertrouwelijk);
14. Bijlage bij Ontwerpdocumenten Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost (vertrouwelijk);
15. Cumulatieve effecten van offshore windturbineparken op het Nederlands Continentale Plat op vogels en zeezoogdieren, Ecologisch Adviesbureau Henk Baptist, rapportnr. 2005/15A, januari 2006 (vertrouwelijk);
16. Brief d.d. 14 december 2007 (kenmerk: P103\Wbr-verg04.brk) Aanvulling Offshore Windturbinepark 'Rijnveld Oost';
17. Aanvulling aanvraag Wbr-vergunning Windpark Rijnveld Oost;
18. Brief d.d. 14 december 2007 (kenmerk: P103\Wbr-verg05.brk) Aanvulling Offshore Windturbinepark 'Rijnveld Oost' (vertrouwelijk);
19. Aanvulling bij Ontwerpdocumenten Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord/Oost , november 2007 (vertrouwelijk);
20. Brief d.d. 19 maart 2008 (kenmerk: P 103\Wbr-verg06.brk) Aanvulling 2 Offshore Windturbinepark 'Rijnveld Oost';
21. Aanvulling 2, Aanvraag Wbr-vergunning Offshore Windturbinepark 'Rijnveld Oost';
22. Rapport Veiligheidsstudie Offshore Windturbinepark Rijnveld Noord en Rijnveld Oost, MARIN, rapportnr. 22510.620/B2, d.d. 22 februari 2008;
23. Bijlage aanvulling 2 aanvraag Wbr-vergunning Windturbinepark Rijnveld Oost (vertrouwelijk);
24. Brief d.d. 20 juni 2008 (kenmerk: P102\Wbr-verg08.brk) Aanvulling 3 Offshore Windturbinepark 'Rijnveld Oost';
25. Aanvulling 3, Aanvraag Wbr-vergunning Offshore Windturbinepark 'Rijnveld Oost', d.d. juni 2008;
26. Herzien toelichting bij Aanvulling 2, Aanvraag Wbr-vergunning Offshore Windturbinepark 'Rijnveld Oost';
27. Brief d.d. 26 november 2008 (kenmerk: P103\Wbr-verg09.brh) Aanvulling milieueffectrapport voor Commissie m.e.r.;

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

28. Aanvulling milieueffectrapport Rijnveld Oost voor Commissie m.e.r.;
29. Brief d.d. 12 januari 2009 (kenmerk: P103\Wbr-verg09.brh)
30. Passende Beoordeling Windturbinepark Rijnveld Oost, d.d. 6 januari 2009.
31. Document: Nadere informatie effecten aanleg windparken op zeehonden NCP, A.R. Boon, F. Heinis (HWE), 1 juni 2009.

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT Wbr-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

BIJLAGE 2: Inspraakreacties op het MER Rijnveld Oost

Toelichting: Het MER als onderdeel van de Wbr-aanvraag heeft van 15 augustus 2008 tot en met 25 september 2008 ter inzage gelegen. Van de terinzagelegging is kennis gegeven door plaatsing in de Staatscourant van 14 augustus 2008, nr. 156. In totaal zijn er 6 inspraakreacties ontvangen. Hieronder worden deze (samengevat) weergegeven, incl. reactie van het bevoegd gezag. Indien de inspraak naar oordeel van het bevoegd gezag geen betrekking heeft op de volledigheid en juistheid van het MER wordt hier in dit stadium geen inhoudelijke reactie op gegeven.

Volgnummer: 1	Afzender: de heer M.J.J.M. Schenkels Lavendeltuyn 1 5103 CH DONGEN
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd Gezag:
1. Inspreker acht windmolens economisch onrendabel en ziet deze als een verspilling van belastinggeld. Inspreker is van mening dat er betere alternatieven zijn.	1 Het onderzoeken van alternatieve bronnen van duurzame energie maakt geen onderdeel uit van het MER en de daarvoor vastgestelde richtlijnen voor het windpark Rijnveld West. Het belang van windenergie op zee is gegeven in het Integraal Beheer plan 2015. Hierin is opgenomen dat, omdat de bouw van windturbineparken op de Noordzee expliciet in rijksbeleid wordt gestimuleerd, nut en noodzaak in deze niet hoeven te worden onderbouwd. De aanvraag is getoetst aan het beleid zoals is opgenomen in het toetsingskader. Het toetsingskader voor de huidige vergunningverlening is neergelegd in de Wbr en de daarop gebaseerde Beleidsregels.

Volgnummer: 2	Afzender: Nederlands Genootschap van Insprekers de heer J. Haije Henry Dunantlaan 71 1111 ZH DIEMEN
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd Gezag:

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT Wbr-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

1 Het MER is verouderd omdat sindsdien diverse publicaties over klimaatverandering en energie zijn uitgekomen.	1 Bij het opstellen van het MER is gebruik gemaakt van de meest actuele gegevens ten tijde van het opstellen ervan. In aanvulling op het MER is door de initiatiefnemer een passende beoordeling opgesteld. Het bevoegd gezag betreft de informatie uit het MER en de nadien ontvangen informatie bij de besluitvorming.
2 Een startnotitie ontbreekt.	2 De startnotitie die voorafging aan het MER heeft reeds van 15 april t/m 12 mei 2005 ter inzage gelegen.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Volgnummer: 3	Afzender: Delta Hydrocarbons de heer, mevrouw Th.C.W. Rothuis Schiphol Boulevard 175 1118 BG LUCHTHAVEN SCHIPHOL
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd Gezag:
1 Verzocht wordt om de zienswijze van TAQA deel uit te laten maken van onze zienswijze.	1 Zie reactie op de inspraak van TAQA (4).
2 Het is van belang dat de overheid geen belemmeringen opwerpt voor de olie- en gaswinning zoals dit het geval zou zijn door de realisatie van Rijnveld Noord/Oost. Inspreker staat volledig achter het negatief advies van de Inspectie van VenW.	2 Inspraakreactie heeft geen betrekking op de volledigheid en juistheid van het MER.
3 Elke kans die de veiligheid van olie - en gasopsporing en/of winning vermindert moet vermeden worden.	3 In het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 is het toetsingskader beschreven waarop aanvragen voor windturbineparken worden getoetst. Veiligheid is één van de onderdelen van dit toetsingskader. Bij het realiseren van windparken op zee (of ieder ander gebruik van de zee) kan echter niet worden uitgegaan van een nul-risico, omdat dan geen enkel gebruik meer mogelijk zou zijn.
4 Verwezen wordt naar bijgevoegde "Nogepa's visie op duurzame exploratie en productie van energie in de Noordzee" en met name het gestelde dat beperkte toegang leidt tot stijgende kosten voor de exploratie en productie, en geen toegang leidt tot een groot verlies in economische waarde.	4 Het bevoegd gezag houdt in haar afwegingen in het besluit terdege rekening met de belangen van de olie- en gasindustrie. Zie de paragrafen 3.2 en 3.3. van het ontwerpbesluit.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Volgnummer: 4	
Afzender: TAQA Energy B.V. Ir. B. Herfkens Postbus 11550 2502 AN 'S-GRAVENHAGE	
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd Gezag:
1 Het beoogde windturbinepark ligt op slechts 500m van het centrale olie- en gasproductie platform P15-ACD waardoor de exploitatie van schaarse olie- en gasreserves in de Noordzee wordt bemoeilijkt door het park en er onnodige en onaanvaardbare risico's in het leven zouden worden geroepen.	1 Het belang van voldoende bereikbaarheid van het P15-ACD platform wordt onderkend door het bevoegd gezag en wordt in de besluitvorming meegenomen.
2 Het IVW advies waarin omtrent de Wbr-vergunning negatief wordt geadviseerd wordt onderschreven. In het MER wordt geen goed beeld gegeven van de effecten van de parken op de helikopteroperaties door het ontbreken van de 5 NM separatie tussen windturbines en helikopterdekken wordt onjuiste / onvolledige informatie ten behoeve van de Helicopter Main Route en obstakelverlichting gegeven.	2 Ook het bevoegd gezag onderschrijft het IVW advies, echter met de kanttekening dat het IVW advies beperkt is tot luchtvaartveiligheid en regelgeving daarover en geen advies bevat inzake de (on)bereikbaarheid van platforms en de gevolgen daarvan. Initiatiefnemer heeft in reactie op de inspraak een aanvulling ingediend omtrent helikopterveiligheid ('Notitie naar aanleiding van de inspraakreacties op offshore Windpark Rijnveld Noord', maart 2009) waarin door inspreker genoemde missende gegevens zijn verwerkt. Het bevoegd gezag betreft deze aanvullende informatie in haar besluitvorming. Het bevoegd gezag heeft daarnaast na kennisname van het advies van de IVW en de inspraak in het ontwerpbesluit een nadere analyse gemaakt van het effect van het windpark op helikopteroperaties van en naar het platform. Zie paragraaf 3.3.4 van het ontwerpbesluit.
3 Inspreker betreurt het feit dat E-Connection geen rekening wenst te houden met de belangen van olie- en gaswinning en niet bereid is zich in de situatie te verdiepen.	3 Zie het antwoord van het bevoegd gezag op de inspraakreactie onder 4.2.
4 Platform P15-C zal niet veilig aangevlogen kunnen worden en daarmee onbereikbaar worden. Daarnaast ligt het windpark in de HMR KZ60 welke dagelijks wordt gebruikt.	4 De toetsingscriteria 'veiligheid' en 'doelmatig ruimtegebruik op zee' worden door het bevoegd gezag gehanteerd bij de afwegingen hieromtrent en deze sluiten aan bij de zorg van de inspreker. Voor de concrete overwegingen van het bevoegd gezag op deze punten, zie paragraaf 3.2.4 van het ontwerpbesluit.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

5 De vergelijking met windturbinepark NSW (OWEZ) dat ook in een HPZ ligt is niet steekhoudend.	5 Bij het vaststellen van de mate waarin een windpark het helikopterverkeer belemmert en de aanvaardbaarheid van deze belemmering spelen vele omstandigheden een rol, zodat de vergelijking met andere windparken/platforms niet zomaar kan worden gemaakt. Het bevoegd gezag onderschrijft dan ook de argumentatie van inspreker en hanteert een locatiespecifieke benadering bij de beoordeling van ieder afzonderlijk windpark/platform.
6 De bewering in het MER dat helikopters rekening moeten houden met de windturbines en daarop hun vlieghoogte of -route moeten aanpassen is onjuist omdat vluchtplannen en aanvlieprocedures niet zomaar aangepast kunnen worden.	6 Initiatiefnemer gaat in de onder punt 2 genoemde notitie nader in op dit onderwerp. Het speelt alleen zodra een daling wordt ingezet en een Missed Approach manoeuvre mogelijk moet zijn. Het bevoegd gezag neemt dit punt mee bij de overwegingen omtrent helikopterveiligheid in paragraaf 3.2.4 van het ontwerpbesluit.
7 In tegenstelling tot wat in het MER wordt beweerd, zou het windturbinepark SAR operaties ernstig negatief kunnen beïnvloeden.	7 Initiatiefnemer gaat in de onder punt 2 genoemde notitie nader in op dit onderwerp. In geval van een dreigende calamiteit en/of SAR operaties kunnen de windturbines binnen 60 seconden stilgezet worden, al dan niet op last van de Kustwacht. Daarnaast constateert het bevoegd gezag dat voor SAR vluchten andere regels gelden dan voor reguliere vluchten en met andere helikopters wordt gewerkt, waardoor de bereikbaarheid van het platform in een noodsituatie wel gegarandeerd kan worden.
8 Het MER vermeldt niks over de impact van de beperkingen voor helikopter bereikbaarheid, hetgeen wel wenselijk zou zijn. Ook is onduidelijk hoe dicht een helikopter achter een windturbinepark kan vliegen bij verschillende weersomstandigheden terwijl hier in het MER wel uitspraken over gedaan worden.	8 Het bevoegd gezag heeft opgemerkt dat het voor initiatiefnemers van windparken moeilijk zoniet onhaalbaar is gebleken om vroeg in het vergunningverleningstraject al bedrijfsgevoelige informatie van olie- en gasoperators op te vragen. Mede daarom heeft het bevoegd gezag zelf contact gezocht met de betreffende olie- en gas operators, waaronder TAQA. Het bevoegd gezag maakt in het ontwerpbesluit paragraaf 3.2.4 een afweging omtrent de impact van het windturbinepark op de huidige operaties van het platform.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

9 Er is door aanvrager geen navraag gedaan naar de op handen zijnde ontwikkelingen in het P15 blok en nabijgelegen concessies, waarvan inspreker een opsomming geeft.	9 Het is onzeker of er daadwerkelijk olie of gas aanwezig is of gewonnen kan dan wel gaat worden op de plaats waar de windturbines gepland zijn. Daarbij dient in een aantal gevallen nog een besluit te worden genomen op grond van de Mijnbouwregelgeving. Indien op het moment van realisatie van het windturbinepark dit een mogelijk conflict oplevert met op dat moment meer concrete initiatieven m.b.t. de exploratie of exploitatie van olie - of gas zullen partijen naar een acceptabele oplossing moeten streven. Indien een voor beide partijen acceptabele oplossing niet realiseerbaar blijkt en de bedrijven in de olie- en gasindustrie door de bouw van windturbines concreet nadeel ondervinden bestaat de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding in te dienen op grond van de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999.
---	---

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Volgnummer: 5		Afzender: Cirrus Energy Nederland B.V. de heer R. Weerheym Postbus 5206 2701 GE ZOETERMEER
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd Gezag:	
1 In het geval Cirrus in de blokken Q10, Q11, Q13, Q14 en Q16 de aanwezigheid van winbaar aardgas aantoonbaar heeft Cirrus het recht (en plicht) dit aardgas te winnen. De afvoertroute van dit aardgas zal via het bestaande platform complex zijn (P15-ACD). Aansluiting op dit platform zou door de parken onmogelijk worden gemaakt.	1 Een afweging van belangen van mijnbouw vergunninghouders vindt plaats in de overwegingen omtrent mijnbouw van het bevoegd gezag in het ontwerpbesluit, zie paragraaf 3.3.4.	
2 In het MER wordt voorbij gegaan aan de gevolgen van de parken op de veiligheid van helikoptervluchten op P15-ACD. Cirrus onderschrijft hier de zienswijze van TAQA.	2 De toetsingscriteria 'veiligheid' en 'doelmatig ruimtegebruik op zee' worden door het bevoegd gezag gehanteerd bij de afwegingen hieromtrent en deze sluiten aan bij de zorg van de inspreker. Voor de concrete overwegingen van het bevoegd gezag op deze punten, zie paragraaf 3.2.4 van het ontwerpbesluit.	

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

3 In de constatering dat de meeste platforms in het gebied rond 2010-2015 buiten gebruik worden gesteld is geen rekening is gehouden met de ontwikkeling van nieuwe opsporings- en winningactiviteiten in en rond het plangebied of de invloed van de olieprijs.	3 Het is onzeker of er daadwerkelijk olie of gas aanwezig is of gewonnen kan dan wel gaat worden op de plaats waar de windturbines gepland zijn. Daarbij dient in een aantal gevallen nog een besluit te worden genomen op grond van de Mijnbouwregelgeving. Indien op het moment van realisatie van het windturbinepark dit een mogelijk conflict oplevert met op dat moment meer concrete initiatieven m.b.t. de exploratie of exploitatie van olie - of gas zullen partijen naar een acceptabele oplossing moeten streven. Indien een voor beide partijen acceptabele oplossing niet realiseerbaar blijkt en de bedrijven in de olie- en gasindustrie door de bouw van windturbines concreet nadeel ondervinden bestaat de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding in te dienen op grond van de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999.
--	---

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Volgnummer: 6		Afzender: Wintershall Noordzee B.V. de heer, mevrouw J.B. Gerstenlauer Bogaardplein 47 2284 DP RIJSWIJK ZH
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd Gezag:	
1 De verwachting uit het MER dat de meeste platforms in 2015 uit gebruik zullen zijn en het park dus geen belemmering vormt voor toekomstige ontwikkelingen snijdt geen hout. Bij vergunningverlening moet er rekening mee gehouden worden dat het aardgasproductieplatform P12-SW van Wintershall met de verbonden infrastructuur dan nog wel aanwezig is.	1 Een afweging van belangen van mijnbouw vergunninghouders vindt plaats in de overwegingen omtrent mijnbouw van het bevoegd gezag in het ontwerpbesluit, zie paragraaf 3.2.4.	

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

2 Inspreker merkt op dat het MER onvoldoende informatie bevat over de effecten van windturbineparken op helikopterverkeer. De conclusie dat het park geen significante effecten oplevert kan inspreker niet onderschrijven, omdat: - het park binnen 5 NM van het platform ligt (zie advies IVW); - het aanpassen van de vliegroute en - hoogte geen gemakkelijke optie is; - de situatie niet vergelijkbaar is met het Q8-B platform en het NSW windpark; - Voor SAR vormt het park een grote restrictie. Het niet veilig uit kunnen voeren van noodoperaties is voor ons onacceptabel.	2 Zie de punten 2, 5, 6 en 7 van de inspraakreactie van TAQA van het bevoegd gezag.
3 Inspreker wijst voor een toelichting van de belangen van de olie en de gasindustrie naar bijgevoegde "Nogepa's visie op duurzame exploratie en productie van energie in de Noordzee".	3 Het bevoegd gezag houdt in haar afwegingen in het (ontwerp)besluit terdege rekening met de belangen van de olie- en gasindustrie. Zie de paragrafen 3.2 en 3.3 van het ontwerpbesluit.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

BIJLAGE B Overzicht zienswijzen terinzagelegging Ontwerpbesluit

Toelichting: Het ontwerpbesluit Rijnveld Oost heeft overeenkomstig artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht met ingang van 1 juli 2009 voor de duur van zes weken ter visie gelegen. Van de tervisielegging is kennis gegeven in de Staatscourant van 30 juni 2009, nr. 118. Daarnaast heeft kennisgeving langs elektronische weg plaatsgevonden (www.centrumpp.nl). In totaal zijn er 11 zienswijzen ontvangen.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Volgnummer: 1	Afzender: E-Connection Offshore BV Dhr. M.A.J. Kortenoever Postbus 101 3980 CC BUNNIK
Kernpunt(en) van de zienswijzen: 1. Belanghebbende maakt bezwaar tegen de wijze waarop de cumulatieve effecten op de scheepvaart zijn bepaald. Hierbij is onterecht rekening gehouden met de aanleg van Beaufort. Indien de juiste volgorde wordt gehanteerd is naast windpark Rijnveld Noord voldoende ruimte beschikbaar voor het verkeer in verkeersstroom 1 en kan voldoende ruimte aangehouden worden voor eventuele uitwijkmanoeuvres voor kruisend verkeer in verkeersstroom 3.	Reactie van Bevoegd Gezag: 1. In het besluit onder paragraaf 3.4.5 is nader toegelicht hoe en waarom de volgorde van afhandeling van vergunningaanvragen heeft plaatsgevonden. Ik verwijs u daarnaar.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
2. Belanghebbende stelt dat voldoende ruimte aanwezig is in verkeersstroom 1 voor het geval drie schepen elkaar oplopen en door twee van de drie schepen een uitwijk(crash)manoeuvre moet worden uitgevoerd, omdat:	2. Algemeen: Bij het bepalen van de benodigde vaarwegbreedtes om veilige en doelmatige scheepvaart te kunnen waarborgen is het bevoegd gezag uitgegaan van een 'maatgevend schip' voor de Noordzee met een lengte van 400 meter. Voor het bepalen van benodigde vaarwegbreedtes op open zee in relatie tot windparken bestaan geen algemeen geaccepteerde modellen of methodes, omdat de noodzaak hiertoe tot voor kort niet bestond. Daarnaast kunnen we pas vanaf 2008 de werkelijke scheepsaantallen op de Noordzee meten op basis van het Automatic Identification System. Langjarige gegevens over scheepsaantallen zijn in het verleden verzameld door gedurende langere tijd (1-2 jaar) over de Noordzee te vliegen en visueel schepen te tellen. Sinds 2008 worden scheepsaantallen op de Noordzee gemeten op basis van het Automatic Identification System. Een deel van de schepen vaart nog zonder AIS (<300BRT, vissersschepen, pleziervaart ed). Daarom heeft het bevoegd gezag over de te hanteren scheepslengte, scheepsaantallen, manoeuvreereigenschappen en vaargedrag een aantal aannames moeten doen welke zijn gebaseerd op beschikbare feiten en daarop gebaseerde verwachtingen voor de komende 20 jaar (levensduur van het windpark). Hierbij is uitgegaan van 'worst case' aannames omdat het bevoegd gezag zich conformeert aan het scheepvaartbeleid.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
2a. De vaarwegbreedte beschikbaar voor verkeersstroom 1 breder is dan de benodigde breedte van de vaarweg die in een worst case scenario nodig is als rekening wordt gehouden met de kenmerken van de schepen die in dit zeegebied varen;	2a. Belanghebbende gaat uit van de grootte van de huidige schepen in de verkeersstroom en hanteert daarbij zonder meer de gemiddelde aantallen schepen per dag zonder rekening te houden met piekbelastingen; dit beschouwt het bevoegd gezag niet als maatgevend. Bij het bepalen van het maatgevend schip kan niet worden volstaan met een analyse van de huidige scheepvaart op de Noordzee; er zal rekening moeten worden gehouden met de ontwikkeling van de scheepvaart in de komende 20 jaar. Uit de studie Intensiteit scheepvaart nabij voorgenomen windparken MARIN, 20 mei 2009 blijkt dat nu al grote container schepen van deze route gebruik maken het bevoegd gezag kan daarom niet uitsluiten dat in de toekomst grote schepen van 400 meter lengte van deze route gebruik gaan maken. Om het uitgangspunt van het bevoegd gezag schepen van 400 meter nogmaals te verifiëren is op 24 september 2009 advies ingewonnen bij een onafhankelijk expert op gebied van scheepvaartontwikkelingen, prof.dr.ir. Niko Wijnolst. Hieruit blijkt dat ter hoogte van het windpark wel degelijk schepen van 400 meter lengte te verwachten zijn. Het uitgangspunt van het bevoegd gezag blijft dan ook ongewijzigd.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
2b. De kans verwaarloosbaar is dat drie schepen van 400 m lengte gelijktijdig op deze locatie aanwezig zijn gezien de scheepvaartintensiteit, en specifieke kenmerken van in het gebied aanwezige schepen.	2b. het bevoegd gaat in haar berekeningen uit van het 'worst case scenario' (3 schepen die elkaar oplopen) en het maatgevend schip van 400 meter lengte, wat in de voorgaande reacties gemotiveerd is. Om de 'vertaalslag' te maken naar het aantal schepen die veilig moeten kunnen oplopen heeft het bevoegd gezag zich gebaseerd op de beschikbare feiten en daarop gebaseerde verwachting voor de komende 20 jaar (zie ook reactie op zienswijze 6 Algemeen). In de Netwerkevaluatie Noordzee 2007 zijn de scheepsbewegingen in detail geanalyseerd voor een klein stukje van de zuidgaande verkeersbaan in het Maas Noord VSS. Uit deze evaluatie blijkt dat er daadwerkelijk 'dichtbij situaties' bestaan met 3 schepen. Het aantal schepen in de verkeersstroom is groter dan de scheepsbewegingen in de zuidgaande baan van het Maas Noord VSS. Het bevoegd gezag kan dan ook niet stellen als 'worst-case' aanname dat er geen 'dichtbij situaties' bestaan met 3 schepen. Omdat het bevoegd gezag 'dichtbij situaties' met 3 schepen niet kan uitsluiten gaat het bevoegd gezag uit van 3 schepen die veilig naast elkaar moeten kunnen varen.
3. Belanghebbende stelt dat de breedte van de vaarweg voor verkeersstroom 1, als rekening wordt gehouden met de kenmerken van de schepen die in dit zeegebied varen, voldoende ruimte biedt om ook in het kader van 'goed zeemanschap' tussen de windparken door te varen.	3. Zie het antwoord op zienswijze 2a.

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
4. Belanghebbende stelt dat het standpunt van het bevoegd gezag ten aanzien van het eventueel vervallen van de noordelijke aanlooproute van Rotterdam in strijd is met hetgeen het bevoegd gezag in het kader van het (Ontwerp) Nationaal Waterplan als uitgangspunt hanteert.	4. Het toetsingskader voor de huidige vergunningverlening is neergelegd in de Wbr en de daarop gebaseerde Beleidsregels inzake toepassing Wbr op installaties in de exclusieve economische zone. De toekomstige initiatieven zullen worden getoetst aan het toekomstige, nieuw gevormde beleid. Dit is tevens verwoord in de brief aan de Tweede Kamer van 30 juni 2008 en het daarbij behorende draaiboek 'Committering van 450 MW windenergie op de Noordzee' (TK 2007-2008, 31209 en 31239, nr. 35). Het beleid op de lange termijn richt zich op realisering van 6000 MW aan windenergie in 2020. Het kabinet zal in verband met dit lange termijn beleid, dat deel uitmaakt van het nieuwe Nationaal Waterplan, een beperkt aantal grote windenergiegebieden uitkiezen maar dit is nog niet gebeurd. In het lange termijnbeleid wordt een wezenlijk andere afweging gemaakt dan bij een relatief klein windpark zoals Rijnveld Oost.

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
5a. Belanghebbende stelt dat de onderbouwing van de minimaal noodzakelijke breedte kennelijk niet is gebaseerd op een vastgestelde en erkende richtlijn of norm en/of vastgesteld beleid, omdat het PIANC-IAPH rapport geen aanbeveling of richtlijn bevat voor de bepaling van de minimaal benodigde breedte van de vaarweg als functie van de lengte van een schip.	5a. Zoals ook gesteld in het antwoord op zienswijze 2 bestaan er geen algemeen geaccepteerde normen voor het bepalen van vaarwegbreedtes op open zee. In het gebruikte PIANC-IAPH rapport hoofdstuk 5 wordt echter gedetailleerd berekend welke vaarwegbreedte nodig is voor het ontwerp van een aanlooproute naar een haven op basis van scheepssnelheid, wind, stroom, golfhoogtes- en lengtes, navigatiehulpmiddelen, bodemgesteldheid, diepte en scheepslading. Zie volgnummer B1 voor een toelichting op de door het bevoegd gezag gemaakte berekeningen. Zowel PIANC als IAPH zijn wereldwijd erkende organisaties waarin technische expertise op het gebied van havens en aanloopgebieden wordt gebundeld; er is hier dan ook sprake van een 'industrienorm' die betrouwbaar is. Het bevoegd gezag is dan ook van mening dat het gebruik van deze industrienorm terecht is omdat deze de situatie op open zee benadert. Omdat 'open zee' qua weer- en zeeomstandigheden, qua scheepssnelheden en qua vaargedrag verschilt van aanlooproutes naar havens heeft het bevoegd gezag een extra veiligheidsfactor ter grootte van de minimale draaicirkel van een schip in haar berekeningen toegevoegd welke waarborgt dat schepen in geval van een uitwijkmanoeuvre of een crashmanoeuvre voldoende ruimte hebben voor het maken van een rondtorn.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
5b. Belanghebbende stelt dat op grond van het Verdrag inzake Internationale Voorschriften ter voorkoming van aanvaringen op zee (1972) het niet toegestaan is dat schepen elkaar oplopen als dat niet veilig kan, en elk schip verplicht is altijd een veilige vaarsnelheid te kiezen.	5b. Het verdrag stelt de gedragsregels voor schepen op zee vast met als doel aanvaringen te voorkomen. Daartoe bevat het onder meer in afdeling BII (Gedrag van vaartuigen die in zicht van elkaar zijn) voorschrift 13 waarin duidelijke regels worden gesteld aan het oplopen, welke dagelijks op zee worden gehanteerd. Dit is dan ook het uitgangspunt van het bevoegd gezag. In afdeling BI (Gedrag van vaartuigen bij elk soort zicht) voorschrift 6 wordt vervolgens het algemene uitgangspunt gesteld dat 'veilige vaart' moet worden gehouden. Dit is een algemene regel die bedoeld is zeevarenden ertoe te bewegen om de vaarsnelheid op de omgeving en de omstandigheden af te stemmen. Het gebruiken van deze algemene regel om daarmee oplopen te 'verbieden' om vervolgens een windpark toe te kunnen staan, terwijl in de eerste plaats het naleven van de normale gedragsregels bij oplopen uit het verdrag wordt belemmerd door het windpark, beschouwt het bevoegd gezag als oneigenlijk gebruik voorschrift 6.
6. Belanghebbende stelt dat het bevoegd gezag de juiste cumulatievolverde had moeten aanhouden, dat daarmee Beaufort na Rijnveld Oost had moeten komen, dat bij de beoordeling van Rijnveld Oost dus geen rekening met Beaufort gehouden had moeten worden maar andersom en dat Beaufort afgewezen had moeten worden en Rijnveld Oost niet.	6. Het bevoegd gezag heeft de chronologische volgorde van volledigheid van de aanvraag aangehouden voor de cumulatievolverde en komt hierbij tot een andere volgorde dan de inspreker. Voor een nadere onderbouwing van de cumulatievolverde verwijst het bevoegd gezag u naar paragraaf 3.4.5 onder 'Overwegingen omtrent cumulatieve'.
7. Belanghebbende stelt dat indien Beaufort wordt afgewezen dan wel er i.v.m. de cumulatievolverde geen rekening wordt gehouden met Beaufort, er voldoende ruimte is voor verkeersstroom 1 om naar het oosten te verleggen zodat verkeersstromen 1 en 2 het park op grotere afstand kunnen passeren en er voldoende ruimte is voor uitwijkmanoeuvres voor kruisend verkeer in verkeersstroom 3.	7. Zie het antwoord op zienswijze 1.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
8. Belanghebbende stelt dat windpark Rijnveld Oost tot de additionele sterfte van minder dan een kwart van een broedpaar Kleine mantelmeeuwen van de kolonie Zwanenwater en Pettemerduinen zal leiden. Gezien de 18.700 broedparen Kleine mantelmeeuwen op de Maasvlakte en het feit dat de overheid het effect van vossen op de populatie Zwanenwater en Pettemerduinen niet compenseert lijkt het effect van Rijnveld Oost op het voortbestaan van de Kleine mantelmeeuw als soort verwaarloosbaar.	8. In verband met deze zienswijze wordt opgemerkt dat inmiddels gebleken is dat de instandhoudingsdoelstelling voor de kolonie Kleine mantelmeeuwen in Zwanenwater en Pettemerduinen is komen te vervallen.
9. Belanghebbende maakt bezwaar tegen het feit dat bij de beoordeling van de cumulatieve effecten op de additionele sterfte van de Kleine mantelmeeuw in het Zwanenwater en Pettemerduinen als gevolg van de bouw en exploitatie van meerdere windparken in het ontwerpbesluit van Rijnveld Oost rekening wordt gehouden met de aanvraag van Beaufort, nu de Passende Beoordeling van Beaufort ontvangen is nadat de aanvraag van Rijnveld Oost volledig was verklaard. Belanghebbende stelt dat de volgende cumulatievolvergorden aangehouden had moeten worden: West Rijn, Breeveertien II, Rijnveld Oost, Rijnveld Noord, Brown Ridge Oost, Q4-WP, Rijnveld West, Beaufort. Het gecumuleerde effect van Rijnveld Noord komt dan op 1,84%; de bepalingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn staan een positief besluit over Rijnveld Oost niet in de weg.	9. Zie reactie onder 3.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
Beoordelingscriterium 10. Belanghebbende stelt dat in het ontwerpbesluit Breeveertien II het percentage van 1,4% van de tijd niet bereikbaar zijn van platform P9-A niet onderbouwd is; in tegenstelling tot het ontwerpbesluit Rijnveld Oost waarin wel onderbouwd is dat platform P15-ACD 100% van de tijd niet bereikbaar is.	Beoordelingscriterium 10. Het is onjuist dat P15-ACD 100% van de tijd niet bereikbaar is. In het ontwerpbesluit van Rijnveld Oost staat op blz. 25 dat P15-ACD onder IFR niet aan af te vliegen zal zijn, voor alle windrichtingen en gedurende het gehele jaar. Over de tijd dat dit ook voorkomt in combinatie met IFR condities wordt juist (gemotiveerd) geen getalsmatige conclusie getrokken. De door het bevoegd gezag gebruikte weergegevens maken een kwantitatieve conclusie onmogelijk. In het ontwerpbesluit is op blz. 24 gemotiveerd dat voor kwantificering van de impact op helikopteroperaties de IFR data en windrichtingen data gecorreleerd zouden moeten worden en daartoe een aantal aannames nodig zijn; – de (aaneengesloten) duur dat er IFR condities voorkomen; – of gelijktijdig daarmee een ongunstige windrichting voorkomt; – hoe het voorkomen van IFR condities en ongunstige windrichtingen zich verhoudt tot de logistieke praktijk van de platform- en helikopteroperators. Gezien deze aannames zal dit leiden tot een theoretisch getal met slechts een beperkte praktijkwaarde voor de operators. Om deze reden is in de overwegingen geen kwantitatieve conclusie getrokken maar is het effect van het windturbinepark op helikopteroperaties van en naar mijnbouwplatforms in kwalitatieve mate bepaald. Het definitieve besluit van Breeveertien II is hierop ook aangepast.
11. P15-ACD is, indien Rijnveld Oost gerealiseerd wordt en alleen wordt gekeken naar aanvliegen 1,8% van de tijd niet bereikbaar en dit is kennelijk aanvaardbaar, gezien het percentage van 1,4% dat in Breeveertien II geaccepteerd wordt. P9-A zou, indien gekeken was naar aanvliegen en afvliegen, 66,4% van de tijd niet bereikbaar zijn.	11. Zie reactie onder 1. In het geval van Breeveertien II bleek dat de beperking van de helikopteroperaties op platform P9-A gezien de relatieve afstand en oriëntatie niet noodzakelijkerwijs onacceptabel hoefde te zijn voor de platformoperator. Dit is in een overleg toegelicht aan de platformoperator welke heeft ingestemd met het afgeven van de vergunning.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
12. Bij Breeveertien II wordt alleen uitgegaan van aanvliegen terwijl bij Rijnveld Oost aanvliegen en afvliegen wordt beschouwd. Rijnveld Oost is dus aanmerkelijk strenger beoordeeld, dit is in strijd met het gelijkheidsbeginsel.	12. Dat klopt, het definitieve besluit van Breeveertien II is hierop aangepast. Daar is nu ook afvliegen in de overwegingen meegenomen.
Vergunning onder voorwaarden 13. Bij de ontwerpvergunningen voor West Rijn en Beaufort is bepaald dat de windturbines die binnen de 5 NM rondom P15-ACD vallen niet eerder geplaatst kunnen worden dan dat het platform verwijderd is (West Rijn voorschrift 3 lid 3, Beaufort voorschrift 3a lid 3) of aangetoond kan worden dat het aantal helikoptervluchten zodanig is afgenomen dat deze redelijkerwijs niet meer belemmerd zouden worden (Beaufort voorschrift 3a lid 3). E-Connection maakt bewaar tegen het feit dat voor Rijnveld Oost niet een positief ontwerpbesluit is genomen met dezelfde voorwaarde.	Vergunning onder voorwaarden 13. Bij West Rijn en Beaufort is dit besloten omdat maar een klein tot zeer klein deel (7 respectievelijk 2 windturbines) binnen de 5 NM zone rondom P15-ACD vallen. Rijnveld Oost valt geheel binnen de 5 NM zone rondom P15-ACD. Het gehele park voorwaardelijk vergunnen komt feitelijk neer op een zogenaamde 'fictieve weigering' hetgeen dan ook de reden is dat het bevoegd gezag het park niet heeft vergund.

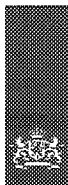
Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
Toekomstig (maar nog niet vergund) gebruik platform P15-ACD 14. In het ontwerpbesluit Rijnveld Oost staat: "Platform P15-ACD is een bemand centraal gelegen platform en zal naar verwachting van de operator nog lang blijven staan" Belanghebbende stelt dat onduidelijk is waar deze verwachting op is gebaseerd. Rijnveld is een bijna uitgeput gasveld. Uit het rapport "Potential for CO2 storage in depleted gas fields on the Dutch Continental Shelf" (DHV/TNO, 2008) en "Options for CO2 storage in the Netherlands" (EnergieNed 2007) blijkt dat Rijnveld vanaf 2012 beschikbaar is voor CO2 opslag en dus is uitgeput. Huidige vergunningen van de operator van platform P15-ACD voorzien niet in het gebruik van het Rijnveld als CO2-opslag. In het ontwerpbesluit mag geen rekening worden gehouden met toekomstige gebruiksmogelijkheden die nog niet zijn aangevraagd laat staan vergund. Onaanvaardbare hinder van helikopteroperaties op P15-ACD mag dan ook geen afwijzingsgrond zijn. Belanghebbende stelt dat de afwijzing van de aanvraag voor Rijnveld Oost kennelijk is gebaseerd op de verwachting dat platform P15-ACD binnen enkele jaren een andere bestemming krijgt dan op grond van de huidige vergunning toegestaan is.	Toekomstig (maar nog niet vergund) gebruik platform P15-ACD 14. Voor blok P15a waarin P15-ACD ligt heeft TAQA een winningvergunning tot 2024. Uit verdere navraag over de verwachting van de productieduur bij TAQA blijkt: "Met de huidige productievolumes en de voorraden in de momenteel producerende velden is het technisch mogelijk om tot en met 2017 olie en gas te produceren. De economische levensduur van de faciliteiten uitgedrukt in verwachte Cessation of Production (CoP) is nu op zijn vroegst 31 december 2015. Dit is gerapporteerd in de Winningplannen. De economische levensduur is afhankelijk van de productie kosten en productievolumes, en van de gas en olieprijs. De hierboven genoemde datums kunnen veranderen als activiteiten in het gebied leiden tot het in productie brengen van nieuwe voorkomens welke op het centrale P15-ACD complex worden aangesloten voor processing en transport naar de wal. Een aantal van dit soort ontwikkelingen worden momenteel bestudeerd." Hierbij wordt het gebruik van Rijnveld voor CO2 opslag dus nog buiten beschouwing gelaten zoals dat ook gedaan is in het ontwerpbesluit.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
	Uit beide genoemde rapporten blijkt overigens dat het aflopen van de winning en daarmee beschikbaar komen van deze velden voor CO2 opslag moeilijk valt te voorspellen als gevolg van de variërende olie- en gasprijzen. Uit het EnergieNed rapport: "It was confirmed by NAM that the reported presumed year of release of most of the gas fields currently has already shifted ahead, due to adjusted production strategies of the operators, as a result of changed economics." ... "The production life time of fields needs to be assessed in cooperation with the Concession holder as internal and non-published production upsides may exist. Significant production life extensions are possible in an environment of increasing hydrocarbon prices". Uit het DHV/TNO rapport: "The Dutch offshore gas production from the small fields now is expected to end in 20 to 30 years from now. This is the current understanding, based on information from operators in which they have included current gas prices and actual economic conditions. Sharp increase of the energy prices over the last years illustrate that the present estimates may very well change in the (near) future. The direct consequence may be that production from current fields and installations is prolonged and exploration will be intensified. Also the past has shown that dates for platform abandonment tend to be prolonged as new developments continue to be taken into production. It is important to realize that this report presents the current understanding and does not include possible future situations."

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

Volgnummer: 2	Afzender:	Stichting voor Wetenschappelijk Natuur- en Milieubeleid Dhr. J. Post Julianalaan 2 7918 AJ NIEUWELANDE
Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:	

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
1. Belanghebbende stelt dat windmolenparken geen toegevoegde waarde aan de natuur hebben, maar een sta in de weg zijn voor vogels, dolfijnen en de natuur.	1. In de vastgestelde richtlijnen wordt verwezen naar de Nota Ruimte/IBN 2015. Volgens de Nota Ruimte/IBN 2015 moeten negatieve effecten van een activiteit worden beperkt (gemitigeerd). In de richtlijnen is voorgescreven dat het initiatief getoetst moet worden op significante effecten op te behouden kenmerken en natuurwaarden in de Noordzee. Met het MER en de Passende Beoordeling heeft deze toetsing plaatsgevonden. In aanvulling hierop gaat het bevoegd gezag bij de overwegingen van het besluit in op de mogelijk cumulatieve effecten voor de natuur. Verwezen wordt naar de 'Overwegingen en conclusie bevoegd gezag' in het besluit. Voor de windparken worden maatregelen genomen om negatieve effecten voor de natuur te voorkomen.
2. De heimethode en tijdsperiode die men voorstaat is voor de belanghebbende onaanvaardbaar vanwege effecten op kabeljauw paaigebieden. Op basis van een Amerikaans rapport en bevestigd door een rapport van Imares blijkt dat tijdens het heien (220 db) alle habitat sterft in een straal van 150 meter; volgens wetenschappers exploderen de zwembazen van vissen. Volgens marien ecooloog Theo Prins kunnen vislarven uit elkaar knallen door heien. De zuidelijke bocht van de Noordzee (ter hoogte van Nederland en Duitsland) is belangrijk paaigebied hetgeen betekent dat er veel vislarven uit dit gebied richting gebieden met een kinderkermerfunctie, zoals de Waddenzee, drijven.	2. Tijdens het vergunningsproces heeft een nauwkeurige analyse plaatsgevonden van de effecten van de aanleg-, exploitatie- en verwijderingsfase van de aangevraagde windturbineparken op grond van ecologie, scheepvaart, luchtvaart en mijnbouw. Wanneer er significante effecten op zouden treden, zijn volgens de ADC toets van de Habitatrichtlijn alternatieven onderzocht. Dit heeft ertoe geleid dat er geen windturbineparken zijn vergund die significante effecten veroorzaken. Door deze analyse is de zekerheid verkregen dat de vergunde windparken samen niet leiden tot significante effecten op elk van de hiervoor genoemde aspecten. Voor de windparken worden maatregelen genomen om nadelige gevolgen vanwege het heien bij voorbaat te voorkomen (beperking heiperiode en het voorkomen van cumulatie van heiwerkzaamheden).

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
3. Belanghebbende stelt dat windmolenparken tijdens normaal gebruik geluidshinder, lichthinder en wellicht trilling geeft. Niet duidelijk is wat voor een invloed deze heeft op de rust in de natuur.	3. Bij de beschrijving van de effecten is onderscheid gemaakt in de aanleg-, gebruiks- en beëindigingsfase. Uit het MER en de passende beoordeling blijkt niet dat tijdens de gebruiksfase de genoemde aspecten een significante invloed hebben op de natuur. Tijdens de bouw- en gebruiksfase vinden monitoring en evaluatie plaats om effecten in de praktijk te meten en de uitkomsten van het onderzoek te waarborgen.
4. "Bij molens van deze lengte valt de eigen frequentie van de molen samen met de periode van de golf die tegen de buis aan slaat". Daardoor ontstaat resonantie in de paal, die sterke trillingen veroorzaakt. Resonantie is een killer van constructies en vissen.	4. Het bevoegd gezag is zich bewust van het feit dat windmolens niet het eeuwige leven hebben en dat er door diverse oorzaken slijtage optreedt. Een windmolenpark heeft daardoor een technische levensduur van ongeveer 20 jaar. Om deze reden heeft de vergunning een geldigheidsduur van 20 jaar. Voor het overige wordt de inspraak ter kennisgeving aangenomen.
5. Het werkelijk geleverde gemiddeld vermogen van een windturbinepark ligt tweedertele lager dan het maximumvermogen terwijl dat laatste altijd wordt weergegeven.	5. De 'grootte' van een windturbinepark wordt altijd uitgedrukt in het opgestelde vermogen, i.e. het vermogen dat het windturbinepark maximaal kan leveren. Dit is in analogie met conventionele centrales, welke ook niet altijd op maximaal vermogen hoeft te draaien. Bij de berekening van het aantal huishoudens dat door het windturbinepark van stroom kan worden voorzien wordt altijd rekening gehouden met het daadwerkelijk geleverde vermogen. Dit is berekend uit het opgestelde vermogen, de lokale windcondities en de technische beperkingen zoals uitval of onderhoud van windturbines.
6. De overdracht van stroom van een offshore energie producent naar een verwijderd punt waar de stroom uiteindelijk wordt gebruikt leidt ertoe dat een belangrijk percentage van de elektriciteit verloren gaat, waardoor de emissie van CO2 die wordt toegeschreven aan het stroomgebruik nog toeneemt. Academi van de universiteit van Cardiff hebben berekend dat 80% van de opgewekte stroom wordt verspild voordat het eindpunt is bereikt.	6. Bij het transport en de omzetting van welke vorm van energie dan ook vinden altijd verliezen plaats. Het is zaak om deze verliezen zoveel mogelijk te beperken. Voor windturbineparken die ver offshore liggen wordt bijvoorbeeld de mogelijkheid van hoog-voltage gelijkstroom kabels onderzocht waarvoor de verliezen kleiner kunnen worden.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
7. Inspreker heeft zorgen over de effecten van onderwatergeluid.	7. Tijdens het vergunningsproces heeft een nauwkeurige analyse plaatsgevonden van de effecten van de aanleg-, exploitatie- en verwijderingsfase van de aangevraagde windturbineparken op grond van ecologie, scheepvaart, luchtvaart en mijnbouw. Wanneer er significante effecten op zouden treden, is het betreffende windturbinepark niet vergund. Door deze analyse is de zekerheid verkregen dat de vergunde windparken samen niet leiden tot significante effecten op elk van de hiervoor genoemde gronden. Tevens is in het MEP opgenomen dat nader onderzoek naar de effecten van onderwatergeluid wordt uitgevoerd.
8. Inspreker vindt de cumulatieve effecten van heien te veel.	8. Om de cumulatieve effecten van heien zoveel mogelijk te voorkomen, zijn voorschrift 6 lid 5 en 6 opgenomen. Bevoegd gezag is van mening dat hiermee significante, negatieve effecten voorkomen worden.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

Volgnummer: 3-6**Afzender:**

Naam	Adres
Mvr. W. Berends	Dantelaan 89, 3533 VB UTRECHT
Mvr. K. Laarveld	Adriaan van Zwietenstraat 7, 3554 XE UTRECHT
Mvr. J. Donkers	Varelaar 14, 5423 TZ HANDEL
Mvr. M.J.H. Weel-Schmeits	Harderijkerweg 115, 6952 AG DIEREN
Mvr. L. Koelma-Deitenre	Meije 94b, 2411 PK BODEGRAVEN
C.M. Brakenhoff	G Hendrik Breitnerlaan 9, 1394 ET NEDERHORST DENBERG
D.H.J. Gobits	Admiraal de Ruijterweg 531-III, 1055 MK AMSTERDAM
Mvr. G.W.F. Wiertz-Lintmeijer	Hakhorst 33, 3833 WB LEUSDEN

Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
Belanghebbenden zijn blij met de ontwerpvergunningen. Men maakt bezwaar tegen de afwijzingen van de aanvragen, en vraagt deze afwijzingen te heroverwegen.	Insprekers zijn geen belanghebbende bij het onderhavige besluit. Het volgende is ten overvloede. Op basis van ontvangen zienswijzen en ambtshalve wijzigingen op de overwegingen heeft het bevoegd gezag in enkele gevallen besloten alsnog een vergunning te verlenen.

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Volgnummer: 7	Afzender: Zeevisserijbedrijf K. Post BV De Akkers 40 8321 BV URK
Kernpunt(en) van de zienswijzen:	Reactie van Bevoegd Gezag:
1. Belanghebbende is niet tegen windturbineparken, maar maakt zich zorgen over het voortbestaan van de vissoorten in de Noordzee. De hoeveelheid parken/windmolens is te hoog.	1. Tijdens het vergunningsproces heeft een nauwkeurige analyse plaatsgevonden van de effecten van de aanleg-, exploitatie- en verwijderingsfase van de aangevraagde windturbineparken op grond van ecologie, scheepvaart, luchtvaart en mijnbouw. Op basis van de passende beoordeling - en met in achtneming van artikel 6 leden 3 en 4 van de Habitatrictlijn - is de zekerheid verkregen dat de vergunde windparken samen niet leiden tot significante effecten op elk van de hiervoor genoemde aspecten.
2. Belanghebbende vindt het ook niet terecht dat er geen overleg heeft plaatsgevonden met de visserijbedrijven.	2. Het bevoegd gezag is inderdaad niet in overleg gegaan met alle belanghebbenden. Belanghebbenden kunnen via het indienen van zienswijzen alsnog hun belangen naar voren brengen. Verder is het bevoegd gezag van oordeel dat op basis van de onderzoeken een goed inzicht is van de gevolgen van het hebben, houden, onderhouden en verwijderen van windturbines op de vissen om een oordeel over de vergunningaanvraag te hebben met afweging van alle belangen.
3. De windmolens van de offshore windturbineparken draaien 70% van de tijd nooit. Belanghebbende heeft niet het gevoel dat het wat oplevert, terwijl hij dat wel heeft bij de Eemshaven windmolens.	3. Dit gegeven wordt ter kennisgeving aangenomen.
4. Wanneer de windmolens wel draaien, treft hij veel drijvende dode zeevogels aan.	4. zie reactie onder 1.
5. Belanghebbende stelt schade te zullen hebben door verlies aan visgebied, het verminderen van de visstand door heien en het verdrijven van vissoorten uit hun paaigebieden.	5. Indien inspreker nadeel meent te ondervinden als gevolg van de Wbr-vergunning, bestaat de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding in te dienen op grond van de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999 (RNC). Een verzoek om nadeelcompensatie wordt behandeld volgens de bepalingen van de RNC.

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJNVELD OOST

Volgnummer: B1	Bijlage: PIANC-IAPH Working Group II-30: Onderbouwing benodigde breedte per oplopend schip 4 september 2009 Opsteller: P.J.J. Steenbergen														
Onderbouwing benodigde breedte per oplopend schip															
Inleiding Het rapport <i>Approach Channels, A Guide for Design</i> , Final Report of the joint PIANC-IAPH Working Group II-30 in cooperation with IMPA and IALA, beschrijft in paragraaf 5.3 "Channel Concept Design Method" een conceptuele methode om <u>aanlooproutes</u> van en naar havens te ontwerpen met een adequaat niveau van scheepvaartveiligheid. Op open zee waar de windparken zijn gepland bestaan mogelijk nog grilliger vaaromstandigheden dan in aanlooproutes: schepen varen op zeesnelheid (tussen de 15 en 25 knopen), grotere golfhogtes en lengtes, etc. Er zijn bij het bevoegd gezag geen publicaties bekend waarin ontwerpcriteria voor <u>vaarwegen op open zee</u> zijn beschreven. Daarom maakt het bevoegd gezag gebruik van de 'worst case' omstandigheden die zijn opgenomen in de richtlijn paragraaf 5.3 en rondt zij daar waar nodig naar boven af. Voor een vaarweg waar twee schepen elkaar kunnen oplopen hanteert deze richtlijn de volgende formule: $w = 2w_{BM} - 2 \sum_i^n w_i + w_{Br} + w_{Bg} + \sum w_p$ waarbij, <table><tr><td>w</td><td>= minimaal benodigde breedte</td></tr><tr><td>w_{BM}</td><td>= factor voor manoeuvreerbaarheid</td></tr><tr><td>w_i</td><td>= additionele breedte factoren</td></tr><tr><td>w_{Br}</td><td>= breedte vrije ruimte bij fysieke inperking (rode kant)</td></tr><tr><td>w_{Bg}</td><td>= breedte vrije ruimte bij fysieke inperking (groene kant)</td></tr><tr><td>w_p</td><td>= benodigde breedte om te passeren</td></tr></table> Omdat deze richtlijn wordt toegepast op open zee waar geen fysieke inperking is van de vaarweg wordt deze formule deels aangepast, dit resulteert in de volgende formule voor de minimaal benodigde breedte per oplopend schip: $w_s = w_{BM} - \sum_i^n w_i + \frac{1}{2} \sum w_p$ waarbij, <table><tr><td>w_s</td><td>= minimaal benodigde breedte per oplopend schip</td></tr></table>		w	= minimaal benodigde breedte	w_{BM}	= factor voor manoeuvreerbaarheid	w_i	= additionele breedte factoren	w_{Br}	= breedte vrije ruimte bij fysieke inperking (rode kant)	w_{Bg}	= breedte vrije ruimte bij fysieke inperking (groene kant)	w_p	= benodigde breedte om te passeren	w_s	= minimaal benodigde breedte per oplopend schip
w	= minimaal benodigde breedte														
w_{BM}	= factor voor manoeuvreerbaarheid														
w_i	= additionele breedte factoren														
w_{Br}	= breedte vrije ruimte bij fysieke inperking (rode kant)														
w_{Bg}	= breedte vrije ruimte bij fysieke inperking (groene kant)														
w_p	= benodigde breedte om te passeren														
w_s	= minimaal benodigde breedte per oplopend schip														

Datum
2 november 2009
Nummer
WSV/2009-906

BESLUIT WBR-AANVRAAG OFFSHORE WINDTURBINEPARK RIJVELD OOST

Onderbouwing benodigde breedte per oplopend schip	
Uitwerking De benodigde breedte is afhankelijk van de scheepsbreedte. In het vervolg beschrijven we in detail de factoren die mee zijn gewogen om uit te komen op de minimale breedte te bepalen. Telkens is daarbij uitgegaan van het worst-case scenario, de maximaal benodigde breedte.	
W_{BM} = factor voor manoeuvreerbaarheid	
In tabel 5.1 van het rapport wordt een maximaal benodigde breedte van 1.8B gevonden bij slechte manoeuvreerbaarheid van het schip. Deze waarde wordt meegenomen in de formule.	
W_i = additionele breedte factoren	
In tabel 5.2 van de studie staan voor verschillende omstandigheden additionele breedte factoren genoemd. In onderstaande tabel staan de waarden die zijn meegenomen in de formule, waarbij telkens is uitgegaan van het worst-case scenario, de maximaal benodigde breedte.	
<i>Vessel speed</i>	0.1B
<i>Prevailing cross wind</i>	1.0B
<i>Prevailing cross current</i>	1.3B
<i>Prevailing longitudinal current</i>	0.4B
<i>Significant wave height and length</i>	3.0B
<i>Aids to Navigation</i>	0.5B
<i>Bottom surface</i>	0.2B
<i>Dept of waterway</i>	0.2B
<i>Cargo hazard level</i>	1.5B ¹⁾
¹⁾ Gebaseerd op het voorbeeld van een LNG Carrier (zie Tabel 5.7 in het rapport)	
In totaal komen we uit 8.2B die als additionele breedte factoren meegewogen worden in de benodigde breedte van vaarwegen.	
W_p = benodigde breedte om te passeren	
De benodigde breedte om te passeren is afhankelijk van de vaarsnelheid en de verkeersdichtheid. De maximale waarden in Tabel 5.3 van de richtlijn zijn 2.0B (bij hoge vaarsnelheid) en 0,5B (extra bij grote verkeersdichtheid), in totaal 2.5B.	
Resultaat Als de waarden worden ingevoerd in de formule resulteert dit een benodigde breedte van 11.25B (=1.8B+8.2B+1.25B). Deze breedte is uitgedrukt in scheepsbreedte. Uit Appendix B "Typical Ship Dimensions" van het rapport blijkt een gemiddelde lengte-breedte verhouding van 6:1. Uitgaande van deze verhouding is de benodigde breedte gelijk aan 1.9 scheeps lengtes. Gezien de afwijkende omstandigheden op open zee is dit afgerond op 2 scheeps lengtes (2L) per oplopend schip.	

Datum
2 november 2009

Nummer
WSV/2009-906

